

پژوهشکده شورای نگهبان

اظهار نظر مجمع شورتی حقوقی

در خصوص:

«لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور»

مواد (۱) تا (۵۰)

کد گزارش: ۹۵۰۳۰۱۹

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۰۳/۱۱

پژوهشکده شورای نگهبان

«لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور»

مواد (۱) تا (۵۰)

مقدمه

لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور که در تاریخ ۱۳۹۴/۸/۵ اعلام وصول گردیده بود، در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۵/۲/۲۸ به تصویب نهایی مجلس شورای اسلامی رسید. این لایحه در واقع برخی از «احکام دائمی» که در قوانین برنامه توسعه پیشین (به‌ویژه قانون برنامه پنجم توسعه) ذکر شده بود و اختصاص به طول دوره برنامه نداشت را جمع نموده است.

نکته کلی که در خصوص این مصوبه وجود دارد این است که لایحه دولت صرفاً مشتمل بر (۵۰) ماده بود اما مجلس در مقام تصویب این لایحه نه تنها اصلاحات متعددی نسبت به این لایحه وارد نمود بلکه حدود ۷۰ ماده نیز به آن الحاق کرد. این اصلاحات و الحاقات فارغ از اینکه نسبت موضوعی با لایحه دولت ندارند در بین خود آن‌ها نیز هیچ‌گونه تناسبی وجود ندارد. لذا به نظر می‌رسد اصلاحات و الحاقات مجلس نسبت به لایحه دولت چندان در قالب اصلاح و تصویب لایحه دولت قرار نمی‌گیرد و به‌نوعی طرح جدیدی است که در قالب تصویب لایحه دولت اعمال شده است.

ماده (الحاقی ۷۴) - نکته

دلیل درج این ماده در ابتدای این مصوبه آن بوده است که، ابتدا در مجلس شورای اسلامی فرض گرفته شده بود که تصویب مواد این مصوبه، به دلیل مغایرت‌های احتمالی با «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»، به رأی دوسوم نمایندگان مجلس نیاز دارد و این امر مشکلاتی را برای تصویب مواد این مصوبه، از حیث کسب حدنصاب دوسوم آرا، ایجاد کرده بود؛ بنابراین نمایندگان مجلس با درج این ماده در ابتدای این مصوبه و موکول کردن اجرای این مصوبه به پس از انقضای «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»، درصدد رفع این مشکل برآمده‌اند و لذا تمامی مواد این مصوبه با رأی اکثریت مطلق (نه دوسوم) نمایندگان مجلس تصویب شده است.

ذکر این نکته لازم است که مطابق ماده (۱۸۵) قانون «آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»، «اصلاح قانون برنامه توسعه در ضمن لایحه بودجه مبتنی بر آن برنامه و نیز دیگر طرح‌ها و لوایح با رأی دوسوم نمایندگان حاضر پذیرفته می‌شود و هرگونه اصلاح نیز با رأی دوسوم نمایندگان معتبر خواهد بود.»

ماده (۱) - ابهام و مغایرت با اصول ۸۵، ۱۲۶ و ۱۵

۱. در صدر این ماده، اطلاق عبارت «قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دستگاه‌های دولتی» با توجه به اینکه تفکیکی بین این‌گونه قوانین و سایر قوانین وجود ندارد، ابهام دارد و معلوم نیست اطلاق مزبور شامل قوانینی مانند «قانون کار» و نیز مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام که در قالب قانون قرار گرفته و حاکم بر دستگاه‌های دولتی است ... هم می‌شود یا خیر.

به‌علاوه ملزم نبودن دانشگاه‌ها و ... به رعایت «قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دستگاه‌های دولتی» و عمل مطابق آیین‌نامه‌های مصوب هیئت‌امنا، با توجه به اینکه بسیاری از موضوعات مندرج در قوانین مذکور ماهیت تقنینی دارد، نوعی تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است.

کد گزارش: ۹۵۰۳۰۱۹

۲. در تبصره «۲» این ماده، صرفاً استخدام جدید «از محل منابع عمومی دولت» منوط به تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور دانسته شده است و در نتیجه استخدام‌هایی که از محل منابع خود دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و ... موضوع این ماده باشد، نیازمند تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نخواهد بود؛ این امر در خصوص آن دسته از دانشگاه‌ها، مراکز

و مؤسسات آموزشی و فرهنگستان‌هایی که دولتی هستند، مغایر اصل ۱۲۶ قانون اساسی مبنی بر مسئولیت رئیس‌جمهور در کلیه امور اداری و استخدامی کشور است.

۳. تبصره «۴» این ماده مبنیاً بر ایراد وارد بر صدر ماده، ایراد دارد.

۴. در تبصره «۶» این ماده، استعمال واژه «کنفرانس» بدون ذکر معادل فارسی آن (فراهمایی)، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

همچنین هرچند این تبصره در لایحه دولت نبوده است، از آنجاکه حکم مقرر در آن، تکلیف کلی دولت است و مشابه حکم آن در بند «ل» ماده (۱۸)^۱ «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» نیز آمده است، با اصل ۷۵ قانون اساسی مغایرتی ندارد.

۵. مشابه حکم این ماده (به جز تبصره‌های «۲» و «۳») در بند «ب» ماده (۲۰)^۲ «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» آمده است.

ماده (۳) - مغایرت با اصول ۸۵ و ۱۳۸ و نکته

۱. مطابق بند «پ» این ماده، ضوابط پذیرش دانشجو برای دوره کارشناسی را «شورای سنجش و پذیرش دانشجو» و برای دوره‌های تحصیلات تکمیلی با پیشنهاد دانشگاه و تأیید یکی از وزرای مذکور در این بند تعیین می‌شود؛ درحالی‌که ضوابط مذکور در «قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور» مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۰ با اصلاحات بعدی، از جمله ماده (۵) آن^۳ و «قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور» که اخیراً در تاریخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ تصویب شده است، از جمله در مواد (۴) و (۵) آن^۴ آمده

۱. ماده ۱۸ - دولت به منظور گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری اقدامات زیر را انجام دهد:

...

ل - ایجاد سازوکار لازم برای مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و دانشمندان کشور در همایش‌ها، کنفرانس‌ها و مجامع علمی و پژوهشی بین‌المللی و برتر جهان و بهره‌گیری از توانمندی‌های دانشمندان و نخبگان ایرانی در جهان و فراهم کردن فرصت‌های مطالعاتی مناسب در داخل و خارج کشور.

۲. ماده ۲۰ - ...

ب - دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌هایی که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مراجع قانونی ذی‌ربط می‌باشند بدون الزام به رعایت قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دستگاه‌های دولتی به‌ویژه قانون محاسبات عمومی، قانون مدیریت خدمات کشوری، قانون برگزاری مناقصات و اصلاحات و الحاقات بعدی آن‌ها و فقط در چهارچوب مصوبات و آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی و اداری - استخدامی - تشکیلاتی مصوب هیئت‌امنا که حسب مورد به تأیید وزرای علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در مورد فرهنگستان‌ها به تأیید رئیس‌جمهور می‌رسد، عمل می‌نمایند. اعضای هیئت علمی ستادی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز مشمول حکم این بند هستند. حکم این بند شامل مصوبات، تصمیمات و آیین‌نامه‌های قبلی نیز می‌گردد و مصوبات یادشده مادام که اصلاح نگردیده به قوت خود باقی هستند.

تبصره ۱ (الحاقی ۱۳۹۱/۵/۱۷) - صندوق‌های رفاه دانشجویان مشمول مفاد این بند می‌گردند.

تبصره ۲ (اصلاحی ۱۳۹۱/۵/۱۷) - هرگونه اصلاح ساختار و مقررات مالی - اداری، معاملاتی، استخدامی و تشکیلاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی و همچنین فرهنگستان‌های تخصصی فقط مشمول مفاد این بند است.

تبصره ۳ (اصلاحی ۱۳۹۱/۵/۱۷) - اعتبارات اختصاص یافته از منابع عمومی دولت به این مراکز و مؤسسات کمک تلقی شده و بعد از پرداخت به این مراکز به هزینه قطعی منظور و براساس بودجه تفصیلی مصوب هیئت‌امنا و با مسئولیت ایشان قابل هزینه است.

۳. ماده ۵ - پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها به روش ظرفیت رشته - محل و تقاضای داوطلبان براساس «سابقه تحصیلی» یا «سابقه تحصیلی و آزمون (عمومی یا عمومی - اختصاصی)» صورت می‌گیرد.

۴. ماده ۴ - سنجش در مقطع کارشناسی ارشد ناپوسته برحسب هریک از شیوه‌های «آموزشی - پژوهشی» و «پژوهش محور» به شرح زیر انجام می‌شود: وزارتین انجام می‌شود.

۵. ماده ۵ - سنجش و پذیرش دانشجو در مقطع دکتری ناپوسته برحسب هریک از شیوه‌های «آموزشی - پژوهشی» و «پژوهش محور» به شرح زیر انجام می‌شود:

است و لذا ضوابط موضوع این بند نمی‌تواند در تعارض با ضوابطی باشد که توسط قانون‌گذار تعیین شده است، در غیر این صورت نوعی تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

علاوه بر این با توجه به ترکیب «شورای سنجش و پذیرش دانشجو» مذکور در ماده (۲) «قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور»^۱ که متشکل از اعضای غیروزیر است، تصویب ضوابط مزبور توسط این شورا مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.

۲. نکته: بند «ب» این ماده تقریباً همان ماده (۷۰) «قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران»^۲ مصوب ۱۳۹۱/۱۰/۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام با اصلاحات بعدی است که برای چهار سال به صورت آزمایشی تصویب شده است و حال این بند، با تغییراتی جزئی، در صدد دائمی کردن ماده مذکور است.

۳. مشابه حکم این ماده (به جز بند «ب») در بند «ی» و تبصره‌های «۱»، «۴» و «۵» ماده (۲۰) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

الف- دکتری آموزشی- پژوهشی: سنجش و پذیرش برای ورود به دوره دکتری ناپیوسته آموزشی- پژوهشی براساس معیارهای زیر صورت می‌گیرد:

۱- آزمون‌های متمرکز (۵۰ درصد)

۲- سوابق آموزشی، پژوهشی و فناوری (۲۰ درصد)

۳- مصاحبه علمی و سنجش عملی (۳۰ درصد)

ب- دکتری پژوهش‌محور: سنجش و پذیرش برای ورود به دوره دکتری ناپیوسته پژوهش‌محور براساس معیارهای زیر صورت می‌گیرد:

۱- آزمون‌های متمرکز (۳۰ درصد)

۲- سوابق آموزشی، پژوهشی و فناوری (۲۰ درصد)

۳- مصاحبه علمی و بخش عملی (۳۰ درصد)

۴- تهیه طرح‌واره (۲۰ درصد)

۱. ماده ۲- ...

الف- وزیر علوم، تحقیقات و فناوری (رئیس شورا)

ب- وزیر آموزش و پرورش

پ- وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ت- معاون آموزشی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

ث- معاون آموزشی وزیر آموزش و پرورش

ج- معاون آموزشی وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

چ- رئیس سازمان سنجش آموزش کشور (دبیر شورا)

ح- یک نفر از نمایندگان عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر

خ- رئیس دانشگاه آزاد اسلامی و رؤسای دو دانشگاه دولتی از دانشگاه‌های زیرمجموعه وزارتخانه‌های «علوم، تحقیقات و فناوری» و «بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» به انتخاب وزرای مذکور بدون حق رأی

د- رؤسای مرکز سنجش آموزش و پرورش و مرکز آزمون وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بدون حق رأی

تبصره- عضویت اعضا در «شورا» قابل تفویض به غیر نمی‌باشد و «شورا» با حضور حداقل پنج نفر از اعضای غیرناظر رسمیت می‌یابد.

۲. ماده ۷۰ (اصلاحی ۱۳۹۳/۱۲/۴)- وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و کلیه دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی و دستگاه‌های اجرایی مشمول ماده (۲) این قانون موظف‌اند در اعطای سهمیه‌های ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، بورس‌های تحصیلی داخل و خارج از کشور، فرصت‌های مطالعاتی و دوره‌های دکتری تخصصی بیست و پنج درصد (۲۵٪) از سهمیه را به همسر و فرزندان شاهد، جانبازان، آزادگان و همسر و فرزندان آزادگان و همسر و فرزندان جانبازان بالای بیست و پنج درصد (۲۵٪) اختصاص دهند.

تبصره (اصلاحی ۱۳۹۳/۱۲/۴)- حد نصاب آخرین فرد پذیرفته شده برای وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و علوم، تحقیقات و فناوری، هفتاد درصد (۷۰٪) حد نصاب شرایط علمی و امتیاز پذیرفته‌شدگان برای رشته‌ها و مقاطع تحصیلی می‌باشد.

۳. ماده ۲۰- ...

ماده (۴) - مغایرت با اصول ۸۵ و ۷۵ و ابهام

۱. در صدر این ماده، اطلاق واگذاری ایجاد صندوق‌های بازنشستگی غیردولتی براساس آیین‌نامه مصوب هیئت‌وزیران، به دلیل ماهیت تقنینی آن و تعیین حقوق مردم، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است.

۲. در ذیل این ماده، ایجاد «سازمان تنظیم مقررات بیمه‌های بازنشستگی کشور» به دلیل اینکه در لایحه دولت نبوده و به موجب اصلاحات نمایندگان اضافه شده است، از آنجاکه به افزایش هزینه عمومی می‌انجامد و طریق تأمین هزینه جدید نیز به نحو صحیحی معلوم نشده است، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است و درج عبارت «بدون افزایش پست‌های سازمانی» نیز نمی‌تواند تأمین‌کننده بار مالی و رافع ایراد مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی باشد. همچنین ایجاد یک سازمان صرفاً مستلزم پیش‌بینی پست سازمانی نبوده و نیازمند منابع و لوازم دیگری نیز است و لذا صرف پیش‌بینی پست سازمانی تکافوی بار مالی ایجاد سازمان جدید را نمی‌نماید.

۳. در ذیل این ماده، نحوه مشارکت نمایندگان «بخش خصوصی (بیمه‌گذاران ذی‌نفع)» در ترکیب «سازمان تنظیم مقررات بیمه‌های بازنشستگی کشور»، با توجه به دولتی‌بودن این سازمان ابهام دارد و از جهت دولتی‌بودن این سازمان و دخالت اشخاصی خارج از قوه مجریه در اعمال قوه مجریه، شبهه مغایرت با اصل ۶۰ قانون اساسی را دارد.

۴. مشابه حکم صدر این ماده در بند «الف» ماده (۲۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است.

ماده (۵)

مشابه حکم این ماده در بند «د» ماده (۲۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

ماده (۶)

مشابه حکم این ماده در بند «ه» ماده (۲۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

ی- دانشگاه‌های کشور، حسب مورد به تشخیص وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با تصویب شورای گسترش وزارتخانه‌های مربوط، می‌توانند نسبت به تأسیس شعب در شهر محل استقرار خود یا دیگر شهرها و مناطق آزاد داخل کشور و نیز در خارج کشور به صورت خودگردان و با دریافت شهریه از داوطلبان اقدام کنند.

...

تبصره ۱ (اصلاحی ۱۳۸۹/۱۰/۲۵) - پذیرش دانشجو در شعب دانشگاه‌های مذکور در داخل کشور خارج از آزمون سراسری انجام خواهد شد. ضوابط پذیرش دانشجو برای دوره کارشناسی توسط کارگروه موضوع ماده (۴) قانون پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور (مصوب ۱۳۸۶/۸/۹) و برای دوره‌های تحصیلات تکمیلی با پیشنهاد دانشگاه‌ها و حسب مورد با تأیید یکی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعیین می‌شود.

...

تبصره ۴- دانشجویان ایرانی این شعب دانشگاهی، همانند سایر دانشجویان از معافیت تحصیلی برخوردار خواهند بود.

تبصره ۵ (اصلاحی ۱۳۸۹/۱۰/۲۵) - نحوه پذیرش دانشجو موضوع بندهای (ح) و (ی) این ماده در مقاطع مختلف به پیشنهاد هیئت‌امنا دانشگاه‌ها و مؤسسات یادشده و حسب مورد با تأیید وزارتخانه‌های ذی‌ربط و با رعایت قانون پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور (مصوب ۱۳۸۶/۸/۹) خواهد بود. در مقاطع کارشناسی‌ارشد و بالاتر با استفاده از ظرفیت‌های جدید از طریق امتحانات ورودی مؤسسات یادشده با در نظر گرفتن توان علمی داوطلبان با رعایت ضوابط سازمان سنجش آموزش کشور خواهد بود.

۱. ماده ۲۸ - ...

الف- به منظور فراهم نمودن شرایط رقابتی و افزایش کارآمدی بیمه‌های اجتماعی و جلوگیری از ایجاد هرگونه انحصار یا امتیاز ویژه برای صندوق‌های بازنشستگی اعم از خصوصی، عمومی، تعاونی و یا دولتی اجازه داده می‌شود صندوق‌های بازنشستگی خصوصی با رعایت تضمین حقوق بیمه‌شدگان و بازنشستگان صندوق مربوطه حداقل به مدت ده سال براساس آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد ایجاد گردد.

۲. ماده ۲۸ - ...

د- کلیه اتباع خارجی مقیم کشور، موظف به دارا بودن بیمه‌نامه برای پوشش حوادث و بیماری‌های احتمالی در مدت اقامت در ایران می‌باشند. تعیین میزان تعرفه مطابق مقررات برعهده بیمه مرکزی ایران است که به تأیید معاونت می‌رسد.

۳. ماده ۲۸ - ...

ماده (۷) - نکته و مغایرت با اصل ۷۵

۱. نکته: اگرچه بند «ب» این ماده در لایحه دولت نبوده است و از جهت محدود کردن اختیار دولت در تهیه لایحه بودجه، شبهه مغایرت با اصل ۵۲ قانون اساسی دارد، لکن باتوجه به اینکه مفاد این بند، تکرار مفاد تبصره «۲» ماده (۲۸) «قانون تأمین اجتماعی»^۱ مصوب ۱۳۵۳/۴/۳ است، ایرادی به آن وارد نیست.

۲. بند «ت» به دلیل اینکه به موجب اصلاحات نمایندگان نسبت به لایحه دولت اضافه شده است و از سوی دیگر منبع تأمین آن مشخص نشده، واجد بار مالی است. البته ذکر این نکته لازم است که نظیر چنین حکمی در ماده (۴۵)^۲ «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» ذکر شده است.

۳. مشابه حکم بندهای «الف» و «پ» این ماده در بندهای «ب» و «و» ماده (۲۸)^۳ «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» آمده است.

ماده (۸) - مغایرت با اصل ۸۵ و ابهام

۱. حکم ذیل این ماده مبنی بر تعیین «ترکیب اعضای شورای عالی سلامت و امنیت غذایی» به موجب مصوبه هیئت وزیران، به دلیل اینکه چنین امری ماهیت تقنینی دارد، تفویض قانون گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

همچنین با توجه به معلوم نبودن ترکیب اعضای این شورا، نحوه اعمال وظایف در نظر گرفته شده برای آن واجد ابهام است و حسب عضویت اعضای غیر وزیر و یا خارج از قوه مجریه در آن، شبهه مغایرت با اصول ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی را دارد.

ذکر این نکته لازم است که شورای نگهبان در جزء «۱۶» بند «ب» نظر شماره ۸۳/۳۰/۷۴۶۶ مورخ ۱۳۸۳/۳/۳ خود در خصوص «لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، تعیین «ترکیب اعضای شورای عالی سلامت و امنیت غذایی» را در آیین نامه، «از این جهت که امور مذکور از شئون و وظایف قانون گذار (مجلس شورای اسلامی) است و نمی توان این امور را به نهاد دیگری واگذار کرد»، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی دانسته بود.

۲. مشابه حکم صدر و ذیل و نیز بند «ث» این ماده، به ترتیب در بندهای «الف» و «ج» ماده (۳۲) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۴ آمده است.

هـ- به منظور برقراری بیمه تکمیلی بازنشستگی، صندوق های بیمه اجتماعی مجازند نسبت به افتتاح حساب های انفرادی خصوصی جهت بیمه شدگان با مشارکت فرد بیمه شده اقدام نمایند.

۱. ماده (۲۸) «قانون تأمین اجتماعی»: ...

تبصره ۲- دولت مکلف است حق بیمه سهم خود را به طور یکجا در بودجه سالانه کل کشور منظور و به سازمان پرداخت کند.

۲. ماده ۴۵- ایثارگران و فرزندان شهدا برای یکبار از پرداخت مابه التفاوت برای پانزده سال سنوات بیمه ای ناشی از انتقال سوابق بیمه ای از یک صندوق بیمه و بازنشستگی به صندوق دیگر بیمه و بازنشستگی که ناشی از تغییر دستگاه استخدامی است، معاف اند. این مبلغ به عنوان مطالبه صندوق منتقل آلیه از دولت منظور و توسط دولت پرداخت و تسویه می شود.

۳. ماده ۲۸- ...

ب- کلیه بیمه شدگان با استثنای کادر نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات می توانند با رعایت اصول و الزامات محاسبات بیمه ای نسبت به تغییر صندوق بیمه ای خود به سایر صندوق ها از جمله صندوق های موضوع بند «الف» این ماده اقدام نمایند. ضوابط تغییر صندوق و نقل وانتقال حق بیمه و سوابق بیمه ای بین صندوق های موضوع این بند در آیین نامه مربوطه تعیین می گردد.

...

و- در صورتی که دریافتی ایثارگران مشمول صندوق تأمین اجتماعی و صندوق بازنشستگی دیگری گردد، بازنشستگی در هر صندوق به طور مستقل انجام می گردد و با تحقق شرایط بازنشستگی ایثارگر در هر صندوق، از مستمری بازنشستگی آن صندوق بهره مند می شود.

۴. ماده ۳۲- ...

ماده (۹)

مشابه حکم این ماده (به جز تبصره‌ها) در تبصره «۵» ماده (۳۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است.

ماده (۱۰) - نکته

۱. نکته: بند «ب» این ماده در لایحه دولت نبوده است ولی به دلیل اینکه منابع مورد نظر برای چنین احکامی دقیقاً منطبق بر موارد خاص نیست و به صورت کلی منابعی برای این موضوعات در نظر گرفته می‌شود با اصل ۷۵ قانون اساسی مغایرتی ندارد.

۲. مشابه حکم بند «الف» این ماده در بند «ه» ماده (۳۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

ماده (۱۱) - مغایرت با اصل ۱۳۸

۱. در بند «ب» این ماده، با توجه به ترکیب شورای عالی آمار، مذکور در ماده (۱۰) «قانون مرکز آمار ایران»^۳ مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۱۰ که متشکل از افراد غیر وزیر است، تصویب «برنامه ملی آماری کشور» در این شورا، مغایر اصل ۱۳۸ قانون

الف- فعالیت شورای عالی سلامت و امنیت غذایی که برابر بند «الف» ماده (۸۴) قانون برنامه چهارم توسعه با ادغام شورای غذا و تغذیه و شورای عالی سلامت تشکیل شده است در مدت اجرای برنامه پنجم ادامه می‌یابد. تشکیلات و شرح وظایف شورای عالی سلامت و امنیت غذایی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه می‌شود و پس از تأیید معاونت به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ج- سامانه «خدمات جامع و همگانی سلامت» مبتنی بر مراقبت‌های اولیه سلامت، محوریت پزشک خانواده در نظام ارجاع، سطح‌بندی خدمات، خرید راهبردی خدمات، واگذاری امور تصدی‌گری با رعایت ماده (۱۳) قانون مدیریت خدمات کشوری و با تأکید بر پرداخت مبتنی بر عملکرد، توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سال اول برنامه و حین اجرا بازطراحی می‌شود و برنامه اجرایی آن با هماهنگی معاونت در شورای عالی سلامت و امنیت غذایی با اولویت بهره‌مندی مناطق کمتر توسعه یافته به ویژه روستاها، حاشیه شهرها و مناطق عشایری به تصویب می‌رسد. سامانه مصوب باید از سال دوم اجرای برنامه عملیاتی گردد.

۱. ماده ۳۸ - ...

تبصره ۵- عقد قرارداد و هرگونه پرداخت مزاد بر تعرفه تعیین شده برای آن دسته از خدمات تشخیصی، بهداشتی و درمانی که در بسته بیمه پایه سلامت اعلام خواهد شد توسط شرکت بیمه‌های تجاری و سازمان بیمه سلامت ایران با اشخاص حقیقی و حقوقی تحت هر عنوان ممنوع است. پرداخت حق سرانه بیمه تکمیلی برعهده افراد بیمه شده است. منظور از بیمه تکمیلی فهرست خدماتی است که در تعهد بیمه پایه سلامت نیست.

۲. ماده ۳۸ - ...

ه- شورای عالی بیمه سلامت مکلف است هر ساله قبل از شروع سال جدید نسبت به بازنگری ارزش نسبی و تعیین تعرفه خدمات سلامت برای کلیه ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی، درمان و تشخیص در کشور اعم از دولتی و غیردولتی و خصوصی با رعایت اصل تعادل منابع و مصارف و قیمت واقعی در جهت تقویت رفتارهای مناسب بهداشتی، درمانی و مبانی محاسباتی واحد و یکسان در شرایط رقابتی و براساس بند «۸» ماده (۱) و مواد (۸) و (۹) قانون بیمه همگانی خدمات درمانی اقدام و مراتب را پس از تأیید معاونت جهت تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.

۳. ماده ۱۰- شورای عالی آمار به ریاست وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه مرکب از مقامات زیر تشکیل می‌شود:

معاون وزارت امور اقتصادی و دارایی با معرفی وزیر امور اقتصادی و دارایی.

معاون وزارت کشور با معرفی وزیر کشور.

معاون وزارت صنایع و معادن با معرفی وزیر صنایع و معادن.

معاون وزارت کشاورزی و منابع طبیعی با معرفی وزیر کشاورزی و منابع طبیعی.

معاون وزارت تعاون و امور روستاها با معرفی وزیر تعاون و امور روستاها.

معاون وزارت کار و امور اجتماعی با معرفی وزیر کار و امور اجتماعی.

معاون وزارت بازرگانی با معرفی وزیر بازرگانی.

معاون وزارت رفاه اجتماعی با معرفی وزیر رفاه اجتماعی.

قائم‌مقام رئیس کل بانک مرکزی ایران.

معاون سازمان امور اداری و استخدامی کشور با معرفی دبیرکل سازمان امور اداری استخدامی کشور.

اساسی است. این ایراد درخصوص بند «پ» این ماده نیز که به لزوم رعایت «ضوابط و استانداردهای [مصوب] شورای عالی آمار» تصریح کرده است نیز وجود دارد.

۲. مشابه حکم این ماده، در ماده (۵۴) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است.

ماده (۱۲)

مشابه حکم صدر این ماده در ماده (۵۵) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

ماده (۱۳)

مشابه حکم این ماده (به جز تبصره‌های «۳» و «۴») در ماده (۷۵) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

رئیس مرکز آمار ایران.

۱. ماده ۵۴- به منظور یکپارچه‌سازی، ساماندهی و رفع موازی‌کاری در نظام آماری کشور:

الف- مرکز آمار ایران مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور است.

ب- مرکز آمار ایران حداکثر ظرف سال اول برنامه با همکاری دستگاه‌های اجرایی نسبت به تهیه برنامه ملی آماری کشور مبتنی بر فناوری‌های نوین با رعایت استانداردها و ضوابط تولید و انتشار آمارهای رسمی، استقرار نظام آمارهای ثبتی و استقرار و تغذیه مستمر پایگاه اطلاعات آماری کشور اقدام نماید. این برنامه با پیشنهاد مرکز آمار ایران و تصویب شورای عالی آمار برای دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجرا است.

ج- به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود در حدود وظایف قانونی خود و در چهارچوب ضوابط و استانداردهای مورد تأیید شورای عالی آمار نسبت به تولید آمار تخصصی حوزه مربوطه خود اقدام نمایند.

نظارت بر حسن اجرای این ماده برعهده معاونت و در صورت تفویض با معاون ذی‌ربط آن (رئیس مرکز آمار ایران) است.

۲. ماده ۵۵- به منظور ایجاد یکنواختی در امر تولید نقشه و اطلاعات مکانی در کشور، راهبری، هماهنگی و اقدامات مورد نیاز در زمینه کلیه فعالیت‌های مرتبط با نقشه‌برداری و اطلاعات مکانی، عکس‌برداری هوایی، تهیه و تولید نقشه‌های پوششی و شهری در مقیاس‌های مختلف و نظارت بر آن در بخش غیرنظامی، برعهده سازمان نقشه‌برداری کشور است. دستورالعمل‌ها و استانداردهای مربوطه توسعه معاونت تهیه و ابلاغ می‌گردد.

۳. ماده ۷۵- به منظور تبادل نظر دولت و بخش‌های خصوصی و تعاونی و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی این بخش‌ها، بررسی و رفع موانع کسب و کار و اتخاذ تصمیم مؤثر برای اقدامات لازم در چهارچوب قوانین و مقررات موجود و ارائه پیشنهادهای و راهکارهای اجرایی مناسب به مراجع ذی‌ربط، شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌شود:

۱- وزیر امور اقتصادی و دارایی (رئیس شورا)

۲- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۳- معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور

۴- وزیر صنعت، معدن و تجارت

۵- وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۶- وزیر صنعت، معدن و تجارت

۷- وزیر جهاد کشاورزی

۸- وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۹- وزیر نفت

۱۰- وزیر نیرو

۱۱- دو نفر از معاونان قوه قضائیه به انتخاب رئیس قوه

۱۲- رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی

۱۳- رئیس کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی

۱۴- رئیس کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی

۱۵- رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی

۱۶- رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران (اتاق ایران)

۱۷- دبیرکل اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران

۱۸- شهردار تهران

۱۹- هشت نفر از مدیران عامل شرکت‌های برتر خصوصی و تعاونی از بخش‌ها و رشته‌های مختلف

ماده (۱۴)

مشابه حکم این ماده در ماده (۷۷) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است. با این تفاوت که در قانون برنامه پنجم میزان مبلغی که اعضای اتاق‌ها می‌بایست به حساب اتاق‌های مزبور واریز نمایند مشخص شده بود.

ماده (۱۵)

مشابه حکم این ماده در ماده (۸۱) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

ماده (۱۶)

مشابه حکم این ماده در بند «ب» ماده (۸۳) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

ماده (۱۷) - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰

نکته‌ای که در خصوص این ماده وجود دارد این است که با توجه به ماده (۷۴ الحاقی) این مصوبه که مقرر داشته «این قانون پس از انقضای قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران لازم‌الاجرا است»، در نتیجه سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه می‌بایست در این مصوبه رعایت شود. براساس بند «۱۰» این سیاست‌ها در خصوص اساسنامه صندوق توسعه ملی به «دائمی‌شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» حکم شده است. اساسنامه «موجود» صندوق توسعه ملی هم در ماده (۸۴) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام ذکر شده است. البته پس از تصویب ماده اخیرالذکر، احکام دیگری هم در خصوص صندوق توسعه ملی در قوانین بودجه سالانه، «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ و «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ آمده است که غالباً ماهیت اساسنامه‌ای نداشته است و در این میان به نظر صرفاً می‌توان بند «ب» ماده (۱) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»^۴ و ماده (۳۶) «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی

تبصره ۱- نحوه انتخاب اعضای ردیف (۱۹) و چگونگی تشکیل جلسات که حداقل هر پانزده روز یک بار برگزار می‌گردد و ارائه پیشنهادها و گزارش‌ها طبق دستورالعملی است که در نخستین جلسه شورا تهیه و تصویب می‌شود.

تبصره ۲ (اصلاحی ۱۳۹۰/۱۱/۱۶) - محل دبیرخانه این شورا بدون دریافت کمک از دولت در اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران (اتاق ایران) است.

۱. ماده ۷۷ (اصلاحی ۱۳۹۰/۱۱/۱۶) - به منظور تقویت و ساماندهی تشکلهای خصوصی و تعاونی و کمک به انجام وظایف قانونی از بند (د) ماده (۹۱) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی و ارائه خدمات بازاریابی، مشاوره‌ای و کارشناسی کلیه اعضای اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران (اتاق ایران) و اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف‌اند یک در هزار رقم فروش کالا و خدمات خود را حسب مورد به حساب اتاق‌های مذکور واریز نمایند و تأییدیه اتاق‌های مذکور را هنگام صدور و تمدید کارت بازرگانی تسلیم کنند.

۲. ماده ۸۱ - به منظور تنظیم تعهدات ارزی کشور:

الف - دستگاه‌های اجرایی ملزم به رعایت موارد زیر می‌باشند:

۱- عملیات و معاملات ارزی خود را از طریق حساب‌های ارزی بانک‌های داخل یا خارج که با تأیید بانک مرکزی افتتاح کرده یا می‌کنند، انجام دهند. بانک‌های عامل ایرانی مکلف‌اند خدمات مورد نیاز آن‌ها را در سطح استانداردهای بین‌المللی تأمین نمایند.

۲- فهرست کلیه حساب‌های ارزی خارج از کشور خود را به بانک مرکزی اعلام کنند تا پس از تأیید این بانک، ادامه فعالیت آن‌ها میسر گردد.

۳. ب- به شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها اجازه داده می‌شود در راستای تأمین منابع ارزی طرح‌های سرمایه‌گذاری خود، پس از تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی، اقدام به انتشار اوراق مشارکت و انواع صکوک اسلامی نمایند. تضمین اصل و سود این اوراق با شرکت‌ها و شهرداری‌های مذکور است.

۴. ماده ۱ - ...

ب- وزارت نفت از طریق شرکت دولتی اصلی تابعه ذی‌ربط، مکلف است دریافتی‌های حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی اعم از صادرات هر سال و سال‌های قبل به هر صورت را پس از کسر بازپرداخت تعهدات بیع متقابل به‌عنوان علی‌الحساب پرداخت‌های موضوع این ماده بلافاصله از طریق حساب‌های مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به حساب‌های مربوط در خزانه‌داری کل کشور واریز نماید.

کشور^۱، را دارای ماهیت اساسنامه‌ای دانست که حکم مادهٔ اخیرالذکر (ماده ۳۶) «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» در تبصره «۲» بند «ح» مادهٔ مصوبه حاضر اشاره شده است ولی به حکم بند «ب» ماده (۱) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» در این مصوبه اشاره‌ای نشده است.

ذکر این نکته هم لازم است که در بند «۱۰» سیاست‌های کلی برنامهٔ ششم توسعه و اجزای آن، تنفیذ اساسنامهٔ موجود صندوق توسعهٔ ملی مقید به ملاحظاتی شده است که عبارت‌اند از:

- «واریز سالانه ۳۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی و خالص صادرات گاز به صندوق توسعهٔ ملی و افزایش حداقل ۲ واحد درصد سالیانه به آن»؛

- «استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی»؛

- «ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعهٔ ملی به بخش‌های غیردولتی به صورت ارزی»؛

- «استقلال مصارف صندوق توسعهٔ ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی» و

- «سپرده‌گذاری ارزی حداکثر ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق، نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی

از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعهٔ ملی».

باعنایت به موارد مذکور در بررسی این مادهٔ مصوبه، اولاً باید آن را با ماده (۸۴) مذکور تطبیق داد تا تغییرات صورت‌گرفته نسبت به ماده (۸۴) پیش‌گفته مشخص شود؛ چراکه مطابق سیاست‌های کلی برنامهٔ ششم توسعه به «دائمی‌شدن اساسنامهٔ صندوق توسعهٔ ملی با تنفیذ اساسنامهٔ موجود» تصریح شده است و ثانیاً لازم است نسبت تغییرات و اصلاحات صورت‌گرفته با ملاحظاتی که در سیاست‌های کلی برنامهٔ ششم در خصوص صندوق توسعهٔ ملی ذکر شده است سنجیده شود تا مشخص شود اصلاحات صورت‌گرفته در تطابق با سیاست‌های کلی مزبور است و یا فارغ از آن‌ها می‌باشد و در نهایت دید کدام تغییرات و اصلاحات صورت‌گرفته در ماده حاضر نسبت به ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم، مغایر سیاست‌های کلی و در نتیجه بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی خواهد بود و کدام موارد مطابق آن‌هاست.

در این خصوص نکات زیر قابل توجه است:

۱. در صدر این ماده، عبارت «نفت و گاز و میعانات گازی» جایگزین عبارت «نفت و گاز و میعانات گازی و فراورده‌های

نفتی» و عبارت «نفت خام و گاز طبیعی» به جای عبارت «نفت و گاز و فراورده‌های نفتی» ذکر شده است. در واقع با این

تغییر «فراورده‌های نفتی» از شمول منابع صندوق خارج شده و منابع آن به‌طور کلی کاهش یافته است که در بند «۷» ذیل،

جزئیات آن بیان می‌شود.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از وجوه حاصله هرماه به‌طور متناسب، سهم وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعهٔ ذی‌ربط (با احتساب بازپرداخت های بیع متقابل)، سهم صندوق توسعهٔ ملی و سهم درآمد عمومی دولت را که به‌موجب قانون تعیین می‌شود، پس از فروش مبالغ ارزی به نرخی که ضوابط آن را شورای پول و اعتبار مشخص می‌کند به حساب مربوط نزد خزانه‌داری کل کشور و مازاد آن را به حساب ذخیرهٔ ارزی واریز نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است سهم وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعهٔ ذی‌ربط را به حساب‌های آن شرکت مورد تأیید خزانه‌داری کل کشور در داخل و مورد تأیید آن بانک در خارج از کشور برای پرداخت به پیمانکاران، سازندگان و عرضه‌کنندگان مواد و تجهیزات مربوطه طرف قرارداد و هزینه‌های جاری و تعهدات ارزی شرکت واریز و برای قراردادهای تسهیلات مالی خارجی توثیق نماید.

۱. ماده ۳۶- سود و زیان ناشی از تسعیر دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی صندوق توسعهٔ ملی از پرداخت مالیات معاف می‌باشد.

۲. در جزء «۲» بند «ب» و جزء «۱» بند «خ» این ماده، واژه «صادرات» افزوده شده است که به این معناست منابع صندوق، علاوه بر مصارف موجود، جهت اعطای تسهیلات به «صادرات» نیز مصرف شود.
۳. جزء «۹» بند «ب» این ماده کاملاً جدید است و به وظایف و اختیارات هیئت امنای صندوق افزوده شده است. درخصوص این بند ذکر این نکته لازم است که اگرچه «استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی» از ملاحظات مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه درخصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» است، اما در این بند بر رعایت «استقلال حساب‌ها از بانک مرکزی» تأکید شده است که به این معنا خواهد بود که حساب‌های صندوق از بانک مرکزی خارج شود؛ حال آنکه «استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی» به این معناست که حساب‌های صندوق کماکان در بانک مرکزی باقی بماند ولی «مدیریت» این حساب‌ها از دست بانک مرکزی خارج شود و در اختیار خود صندوق قرار گیرد. بنابراین این دو امر متفاوت هستند و الحاق این جزء به وظایف و اختیارات هیئت امنای صندوق، نمی‌تواند در راستای اجرایی کردن سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه تلقی شود.
۴. در جزء «۱۱» بند «ت» این ماده، درخصوص وظایف و اختیارات هیئت عامل صندوق، عبارت «افتتاح یا بستن حساب‌های ارزی و ریالی در داخل و خارج کشور» جایگزین عبارت «افتتاح یا بستن حساب‌های ارزی در حساب‌های مورد نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و حساب‌های ریالی نزد بانک مرکزی» شده است.
۵. جزء «۱۲» بند «ت» این ماده کاملاً جدید است و به وظایف و اختیارات هیئت عامل صندوق افزوده شده است. البته این تغییر ظاهراً در راستای اجرایی کردن ملاحظات مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه درخصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» مبنی بر «استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی» بوده است.
۶. تبصره «۳» بند «ج» این ماده کاملاً جدید است و به احکام هیئت نظارت صندوق افزوده شده است.
۷. در جزء «۱» بند «ح» این ماده، چند تغییر صورت گرفته است؛
اولاً، در صدر این بند، عبارت «حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪)» به عبارت «سی درصد (۳۰٪)» تغییر یافته و در ذیل این بند نیز عبارت «افزایش دو واحد درصد سالانه به آن» افزوده شده است که این تغییرات ظاهراً در راستای اجرایی کردن ملاحظات مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه درخصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» مبنی بر «واریز سالانه ۳۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی و خالص صادرات گاز به صندوق توسعه ملی و افزایش حداقل ۲ واحد درصد سالیانه به آن» بوده است.
ثانیاً، عبارت «نفت (نفت خام و میعانات گازی، گاز و فراورده‌های نفتی)» در اساسنامه موجود به عبارت «نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز» در مصوبه حاضر تغییر کرده است که منجر به کاهش منابع صندوق شده است.
ثالثاً، عبارت «در سال‌های برنامه و تعیین مبلغ آن در قوانین بودجه سنواتی» حذف شده است که این حذف درخصوص عبارت «در سال‌های برنامه» از جهت دائمی شدن اساسنامه صندوق طبیعی بوده است ولی درخصوص عبارت «تعیین مبلغ [سهم صندوق از منابع حاصل از صادرات نفت، گاز و فراورده‌های نفتی] آن در قوانین بودجه سنواتی» که ناظر به مبلغی است که همه ساله در قوانین بودجه به واریز آن به صندوق تصریح می‌نماید، توجیهی ندارد.
۸. در بند «ح» این ماده، جزء «۲» بند «ح» ماده (۸۴) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» («حداقل بیست درصد (۲۰٪) ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر») به کلی از منابع صندوق حذف شده است که موجب کاهش منابع صندوق می‌شود.

همچنین در بند «ح» این ماده، جزء «۳» بند «ح» ماده (۸۴) پیش گفته («افزایش سهم واریزی از منابع بندهای «۱» و «۲» هر سال به میزان سه واحد درصد») نیز حذف شده است که البته با توجه به افزوده شدن عبارت «افزایش دو واحد درصد سالانه به آن» به جزء «۱» این بند، فاقد ایراد به نظر می‌رسد.

۹. در ابتدای جزء «۵» بند «ح» این ماده، عبارت «درآمد حاصل از» و در انتهای این جزء، عبارت «معادل میانگین نرخ سود سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارجی با محاسبه و پرداخت هر سه ماه یک بار» حذف شده است و همچنین عبارت «بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری داخلی و خارجی مطابق قرارداد فی‌مابین و سود سرمایه‌گذاری‌های صندوق» به میانه این جزء افزوده شده است.

۱۰. در تبصره «۲» جزء «ح» این ماده، تبصره «۲» بند «ح» ماده (۸۴) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» به کلی دگرگون شده است و حکم آن («منابع صندوق فقط در حساب‌های مورد نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نگهداری خواهد شد») حذف شده است که این امر به معنی خارج شدن حساب‌های صندوق از بانک مرکزی است که همان‌طور که توضیح داده شد، این امر با ملاحظه مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه در خصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» مبنی بر «استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی» متفاوت است. این مسئله در نامه رئیس سازمان بازرسی کل کشور نیز مورد اشاره قرار گرفته است.

همچنین در خصوص عبارت تبصره «۲» جزء «ح» این ماده مصوبه هم باید گفت که عبارت ذیل آن («سود سپرده‌گذاری این صندوق نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری داخلی و بین‌المللی مشمول مالیات با نرخ صفر است») کاملاً جدید است و به اساسنامه موجود صندوق افزوده شده است ولی عبارت صدر آن، صرفاً در خصوص تسری حکم ماده (۳۶) «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ به پیش از تصویب ماده اخیرالذکر جدید است.

۱۱. در جزء «۲» بند «خ» این ماده، عبارت «شرکت‌های خصوصی و تعاونی ایرانی که در مناقصه‌های خارجی برنده می‌شوند» به عبارت «شرکت‌های خصوصی و تعاونی ایرانی» تغییر کرده است که این تغییر، دامنه شمول «اعطای تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی» را افزایش می‌دهد.

۱۲. جزء «۵» بند «خ» این ماده کاملاً جدید است و به مصارف صندوق افزوده شده است.

۱۳. جزء «۸» بند «خ» این ماده کاملاً جدید است و به مصارف صندوق افزوده شده است. البته این تغییر به‌طور کلی در راستای اجرایی کردن ملاحظات مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه در خصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» مبنی بر «سپرده‌گذاری ارزی حداقل ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق، نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی» بوده است ولی اولاً، عبارت «بخش کشاورزی» مذکور در سیاست‌ها به عبارت «بخش صنعتی-کشاورزی» تغییر کرده و در واقع دامنه شمول «ارائه تسهیلات ریالی» افزایش یافته است و ثانیاً ارائه تسهیلات ریالی «در چهارچوب ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات مندرج در قرارداد عاملیت صندوق با بانک‌های عامل و پذیرش خطر (ریسک) ناشی از نوسانات نرخ ارز توسط صندوق» دانسته شده است که این قید در سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه وجود ندارد.

۱۴. در تبصره «۲» بند «خ» این ماده، «موضوع جزء «۸» این بند» از لزوم ارزی بودن اعطای تسهیلات موضوع این ماده مستثنی دانسته شده است که ظاهراً در راستای اجرایی کردن ملاحظات مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه درخصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» بوده است؛ چراکه همان‌طور که در بند پیشین اشاره شد، در خود سیاست‌های مذکور بر «ریالی» بودن موضوع جزء «۸» بند «خ» این ماده تأکید شده است.

۱۵. در تبصره «۳» بند «خ» و جزءهای «۱» و «۱۰» بند «د» این ماده، عبارت «مؤسسات اعتباری و صندوق‌های حمایتی دارای مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» افزوده شده است که به این معناست که اعطای تسهیلات صندوق، علاوه بر «بانک‌های دولتی و غیردولتی»، می‌تواند از طریق عاملیت مؤسسات و صندوق‌های مذکور نیز صورت گیرد.

۱۶. تبصره «۴» بند «خ» این ماده کاملاً جدید است و به احکام مصارف صندوق افزوده شده است. البته این تغییر ظاهراً در راستای اجرایی کردن ملاحظات مدنظر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه درخصوص «دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود» مبنی بر «استقلال مصارف صندوق توسعه ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی» بوده است.

۱۷. تبصره «۵» بند «خ» این ماده کاملاً جدید است و به احکام مصارف صندوق افزوده شده است.

۱۸. در ذیل جزء «۲» بند «د» این ماده، عبارت «در تنظیم صورت‌های مالی صندوق توسعه ملی گزارش بانک مرکزی مبنی بر میزان دریافتی ملاک عمل است» کاملاً جدید است و به احکام روابط صندوق با بانک مرکزی افزوده شده است. همچنین در صدر جزء «۲» این بند، عبارت «سهم صندوق از منابع موضوع جزء «۱» و «۲» بند «ح» این ماده» به عبارت «سهم صندوق از منابع موضوع جزء «۱» بند «ح» این ماده» تغییر کرده است که در راستای تغییرات صورت‌گرفته در منابع صندوق بوده است.

ماده (۱۸) - مغایرت با اصول ۵۲ و ۵۳

۱. براساس بند «پ» این ماده کسری بودجه عمومی ناشی از کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات نفت ... نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سنواتی از موارد مصرف منابع حساب ذخیره ارزی محسوب شده است. نکته‌ای که ناظر به این مسئله وجود دارد این است که تأمین کسری مزبور از محلی به جز محل مقرر در قانون بودجه سنواتی نوعی اصلاح قانون بودجه محسوب می‌گردد که متضمن تصویب از سوی مجلس شورای اسلامی است. لذا عدم تصریح به تأمین کسری مبالغ مقرر در قانون بودجه از محل حساب ذخیره ارزی براساس قانون و مصوبه مجلس مغایر اصول ۵۲ و ۵۳ قانون اساسی است.

۲. مشابه حکم این ماده (به جز بند «الف» و تبصره) در ماده (۸۵) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است.

۱. ماده ۸۵ - فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت موضوع ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳ با اعمال اصلاحات و تغییرات زیر تداوم می‌یابد:

الف - عواید حاصل از صادرات نفت اعم از (نفت خام و میعانات گازی) به صورت نقدی و تهاتری و درآمد دولت از صادرات فرآورده‌های نفتی و خالص صادرات گاز در سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد پس از کسر مصارف ارزی پیش‌بینی شده در جداول قانون بودجه کل کشور و پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.
ب - تأمین کسری بودجه عمومی دولت ناشی از کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام، گاز و میعانات گازی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سنواتی از محل حساب ذخیره ارزی مشروط بر اینکه از دیگر منابع قابل تأمین نباشد با تصویب مجلس شورای اسلامی مجاز است.
ج - پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل به عهده دولت است.

ماده (۱۹) - مغایرت با اصل ۱۳۸

۱. با توجه به ترکیب «شورای پول و اعتبار» که متشکل از افراد غیروزیر است، تصویب «سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک ایرانی» در این شورا، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.
۲. لازم به ذکر است که مطابق تبصره «۵» ماده (۱۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی «در تأسیس بانک مشترک ایرانی و خارجی سهم طرف خارجی از سقف‌های مندرج در این ماده مستثنی است.» همچنین «دولت جمهوری اسلامی ایران تنها مجاز است با مشارکت خارجی اقدام به تأسیس بانک توسعه‌ای نماید.»
۳. مشابه حکم این ماده در ماده (۸۷) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است.

ماده (۲۰)

مشابه حکم این ماده در ماده (۸۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

ماده (۲۱) - مغایرت با اصل ۶۰

- ترکیب «شورای پول و اعتبار» در ماده (۸۹) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است که با ایراد شورای نگهبان مواجه شد و پس از اصرار مجلس شورای اسلامی، در مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب شد. به موجب بند «۲۱» نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۰۷۳۳ مورخ ۱۳۸۹/۹/۱۳ شورای نگهبان در خصوص «لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم

د- ایفای باقیمانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به‌عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.

۱. ماده ۸۷ (اصلاحی ۱۳۸۹/۱۰/۲۵) - سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک مشترک ایرانی و خارجی موضوع قانون الحاق یک تبصره به قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۹/۳/۴ توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود.

۲. ماده ۸۸ - ترکیب مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از:

رئیس‌جمهور (ریاست مجمع)

وزیر امور اقتصادی و دارایی

معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور

و دو نفر از وزرا به انتخاب هیئت‌وزیران

تبصره ۱- قائم‌مقام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی و پس از تأیید مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود.

تبصره ۲- رئیس کل بانک مرکزی و قائم‌مقام وی باید از میان متخصصان مجرب پولی بانکی و اقتصادی با حداقل ده سال تجربه کاری و تحصیلات حداقل کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط و دارای حسن شهرت انتخاب شوند.

۳. ماده ۸۹ (اصلاحی ۱۳۹۰/۱۱/۱۶) - ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

- وزیر امور اقتصادی و دارایی یا معاون وی

- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

- معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور یا معاون وی

- دو تن از وزرا به انتخاب هیئت‌وزیران

- وزیر صنعت، معدن و تجارت

- دو نفر کارشناس و متخصص پولی و بانکی به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تأیید ریاست‌جمهوری

- دادستان کل کشور یا معاون وی

- رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران (اتاق ایران)

- رئیس اتاق تعاون

- نمایندگان کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هرکدام یک نفر) به‌عنوان ناظر با انتخاب مجلس

تبصره ۱- ریاست شورا برعهده رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.

تبصره ۲- هریک از اعضای خبره شورای پول و اعتبار هر دو سال یک بار تغییر می‌یابند. انتخاب مجدد آن‌ها بلامانع است.

توسعه جمهوری اسلامی ایران»، «ترکیب این شورا با توجه به وظایفی که در قانون از جمله مواد (۸۵)، (۸۷)، (۸۹ مکرر ۲)، (۸۹ مکرر ۳) و بند «ه» ماده (۹۰) این قانون، به آن محول گردیده است، مغایر اصل ۶۰ قانون اساسی شناخته شد.» با توجه به اینکه در مصوبه حاضر هم از یک طرف، ترکیب این شورا تغییر چندانی نکرده است و از طرف دیگر، هم در این مصوبه (مواد (۱۹)، (۲۲)، (۲۳) و (۴۸)) و هم در قوانین متعدد دیگر، وظایف اجرایی فراوانی برای این شورا در نظر گرفته است، ایراد پیش گفته شورای نگهبان به ترکیب «شورای پول و اعتبار»، در این مصوبه نیز وجود دارد و لذا مغایر اصل ۶۰ قانون اساسی است.

ماده (۲۲) - مغایرت با اصل ۱۳۸

در بند «الف» این ماده، با توجه به ترکیب «شورای پول و اعتبار» که متشکل از افراد غیروزیر است، «تصویب دستورالعمل» در این شورا، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.

ماده (۲۳) - مغایرت با اصول ۸۵ و ۱۳۸ و ابهام

۱. در صدر این ماده، اداره امور بانک مرکزی براساس «قانون پولی و بانکی کشور» مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸، مغایر اصول ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی است؛ چراکه قانون مزبور متضمن احکامی برای اداره بانک مرکزی است که براساس آن صلاحیت‌هایی به شورای پول و اعتبار داده است که مکرراً توسط شورای نگهبان مورد ایراد قرار گرفته است. با این توضیح که اولاً، در جزء «۱» بند «الف» ماده (۱۸) این قانون، «تصویب سازمان و بودجه و مقررات استخدامی ... بانک مرکزی ایران» که از امور تقنینی‌اند، در صلاحیت «شورای پول و اعتبار» قرار داده شده است که تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است. ثانیاً، در جزء «۳» بند «الف» ماده (۱۸) قانون مذکور، به‌طور کلی «تصویب آیین‌نامه‌های مذکور در این قانون»، از وظایف «شورای پول و اعتبار» دانسته شده است که همان‌طور که گفته شد، متشکل از افراد غیروزیر است و مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.

۲. در بند «الف» این ماده، با توجه به ترکیب «شورای پول و اعتبار» که متشکل از افراد غیروزیر است، «تصویب مقررات» در این شورا، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است. ذکر این نکته لازم است که در ماده (۱۳) «قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی» مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۲، تصویب «آیین‌نامه ناظر بر تأسیس، فعالیت و نظارت بر اشخاص حقیقی یا حقوقی همچنین مسئولیت مدیران و سهامداران عمده، انحلال و تصفیه و نحوه لغو مجوزهای تأسیس آن‌ها» که نظیر آیین‌نامه موضوع بند حاضر است با پیشنهاد شورای پول و اعتبار و با تصویب «هیئت‌وزیران» می‌باشد.

همچنین ضوابط کلی «تأسیس، ثبت، فعالیت و انحلال» نهادهای پولی و اعتباری در قوانین مختلف، از جمله «قانون تجارت» مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳، «قانون راجع به ثبت شرکت‌ها» مصوب ۱۳۱۰/۳/۲، «قانون پولی و بانکی کشور» مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ و «قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)» مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ آمده است و در ماده (۱۳) «قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی» نیز که تصویب «آیین‌نامه ناظر بر تأسیس، فعالیت و نظارت بر اشخاص حقیقی یا حقوقی همچنین مسئولیت مدیران و سهامداران عمده، انحلال و تصفیه و نحوه لغو مجوزهای تأسیس آن‌ها» برعهده هیئت‌وزیران گذاشته است، این امر به رعایت «قانون پولی و بانکی کشور» و «قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)» مقید شده است؛ لذا اطلاق حکم بند حاضر بدون تقید به قوانین، با توجه به اینکه مشخص نیست آیا شورای پول و اعتبار می‌تواند تمام قوانین موجود در این زمینه را نسخ نماید، موجد ابهام تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

۳. در خصوص تبصره «۲» بند «الف» نیز ذکر این نکته لازم است که ضوابط «لغو مجوز»، در ماده (۳۹) «قانون پولی و بانکی کشور»^۱ مشخص شده است ولی درباره «سلب صلاحیت حرفه‌ای» ضوابطی در قوانین وجود ندارد و لذا عبارت «براساس مقررات قانونی» در این خصوص ابهام دارد و معلوم نیست که منظور از آن، احاله تعیین ضوابط به آیین‌نامه است یا خیر. در صورتی که محرومیت مذکور به موجب آیین‌نامه تعیین شد با توجه به ارتباط این موضوع با حقوق اشخاص و ماهیت تقنینی آن مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی محسوب می‌شود.

۴. تبصره «۳» بند «الف» که تصویب «شرایط احراز، نحوه اعتراض و رسیدگی به آن» را در صلاحیت «شورای پول و اعتبار» دانسته است، با توجه به اینکه برخی از این امور ماهیت آیین‌نامه‌ای و برخی ماهیت تقنینی دارد مغایر اصول ۱۳۸ و ۸۵ قانون اساسی است.

علاوه بر این در این تبصره، در خصوص مدیرعامل و هیئت‌مدیره بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری، صرفاً داشتن «ده سال سابقه در زمینه‌های مالی، بانکی و بازرگانی و دانشنامه کارشناسی مرتبط» را لازم دانسته است و حال آنکه با توجه به جایگاه خطیر این افراد، به نظر وجود شرط «وثاقت و امانت» نیز لازم است.

۵. در بند «ب» این ماده، اینکه «نقض مقررات بانک مرکزی» به نحو اطلاق جرم قلمداد شده است، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است؛ چراکه به تصریح اصل ۳۶ قانون اساسی، تعیین جرائم امری تقنینی است اما به موجب این ماده، به نحوی تعیین جرم به بانک مرکزی واگذار شده است. همچنین عبارت «نقض مقررات بانک مرکزی» ابهام دارد و معلوم نیست شامل چه مصادیقی می‌شود و ممکن است حتی بخشنامه‌های روزمره بانک مرکزی به بانک‌ها را هم شامل شود که در این صورت بسیاری از مصادیق آن، مشمول عنوان «تخلف» می‌شود، اما در این ماده آن‌ها را تحت عنوان «جرم» قلمداد کرده است.

۶. مشابه حکم بند «الف» این ماده به جز تبصره «۴» در ماده (۹۶) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

---

۱. ماده ۳۹ (اصلاحی ۱۳۵۸/۱۲/۱۸) - در موارد زیر ممکن است بنابه پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی ایران و تأیید شورای پول و اعتبار و تصویب هیئت مرکب از نخست‌وزیر و وزیر امور اقتصادی و دارایی و وزیر دادگستری، اداره امور بانک به عهده بانک مرکزی ایران واگذار شود یا ترتیب دیگری برای اداره بانک داده شود یا اجازه تأسیس بانک لغو شود.

الف- در صورتی که مقامات صلاحیت‌دار بانک تقاضا نمایند.

ب- در صورتی که بانک در مدت یک سال از تاریخ ابلاغ اجازه تأسیس، عملیات خود را شروع نکند.

ج- در صورتی که بانکی بدون عذر موجه، فعالیت خود را برای مدتی متجاوز از یک هفته قطع کند.

د- در صورتی که بانکی برخلاف این قانون و آیین‌نامه‌های متکی بر آن و دستورات بانک مرکزی ایران که به موجب این قانون یا آیین‌نامه‌های متکی بر آن صادر می‌شود و یا برخلاف اساسنامه مصوب خود عمل نماید.

ه- در صورتی که قدرت پرداخت بانکی به خطر افتد یا سلب شود.

تبصره- بانکی که اجازه تأسیس آن لغو می‌شود، از تاریخ الغای اجازه تأسیس طبق دستور بانک مرکزی ایران عمل خواهد کرد.

۲. ماده ۹۶- اداره امور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس قانون پولی و بانکی و مصوبات شورای پول و اعتبار است.

تبصره ۱- ایجاد و ثبت نهادهای پولی و اعتباری از قبیل بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ‌ها) و همچنین ثبت تغییرات نهادهای مذکور فقط با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران امکان‌پذیر است.

تبصره ۲ (اصلاحی ۱۳۹۰/۴/۸)- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی از قبیل سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف به رعایت مفاد این ماده هستند.

تبصره ۳- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس مقررات قانونی، اختیار سلب صلاحیت حرفه‌ای و لغو مجوز و محکومیت متخلفین فعال در حوزه پولی به پرداخت جریمه را دارد. در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای، اعضای هیئت‌مدیره و مدیران عامل بانک‌ها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از مسئولیت

ماده (۲۴) - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰ و ابهام

۱. حکم صدر این ماده مبنی بر منع هرگونه جلوگیری از واردات و جواز هر نوع واردات به جز در مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند، مغایر بند «۶» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی^۱ و رویکرد کلی این سیاست‌ها مبنی بر تأکید بر تقویت تولید داخلی و صادرات و نیز مخالف بیانات و تأکیدات مکرر مقام رهبری جهت جلوگیری از واردات بی‌رویه و غیرضرور بوده و لذا مغایر بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

۲. در این ماده، مرجع تشخیص «مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند» مشخص نیست و ابهام دارد.

۳. نکته: اگرچه حکم ذیل این ماده در لایحه دولت نبوده است، از آنجاکه مشابه آن در ماده (۶۶) «قانون امور گمرکی»^۲ مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ آمده است، با اصل ۷۵ قانون اساسی مغایرتی ندارد.

۴. مشابه حکم صدر این ماده در ماده (۱۰۳) «قانون برنامه پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

ماده (۲۵)

مشابه حکم این ماده (به‌جز تبصره بند «الف») در بند «ه» ماده (۱۰۴) «قانون برنامه پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۴ آمده است.

ماده (۲۶)

مربوطه منفصل می‌گردند. ادامه تصدی مدیران مربوطه در حکم دخل و تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود. مبلغ مندرج در بند «۲» ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱ به دویست میلیون ریال افزایش می‌یابد و هر سه سال یک بار براساس رشد شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی اعلامی به صورت رسمی به پیشنهاد بانک مرکزی توسط هیئت وزیران تعدیل می‌گردد.

تبصره ۴- انتخاب مدیرعامل و هیئت مدیره بانک‌های دولتی پس از صدور مجوز صلاحیت حرفه‌ای آنان از سوی بانک مرکزی امکان‌پذیر است. این افراد باید حداقل دارای دانشنامه کارشناسی مرتبط باشند. همچنین دوسوم اعضای هیئت مدیره حداقل ده سال سابقه کار در نظام بانکی داشته باشند.

۱. بند «۶» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی:

افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی) و اولویت‌دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.

۲. ماده ۶۶- حقوق ورودی اخذ شده از عین کالای وارداتی که از کشور صادر می‌گردد و مواد، کالاهای مصرفی و لوازم بسته‌بندی خارجی به کاررفته یا مصرف شده در تولید، تکمیل یا بسته‌بندی کالای صادر شده با رعایت مقررات این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن با مآخذ زمان ورود کالا باید به صادرکننده مسترد گردد.

۳. ماده ۱۰۳- برقراری موانع غیرتعرفه‌ای و غیرفنی برای واردات در طول سال‌های برنامه به‌جز در مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند، ممنوع است. در صورت وجود چنین موانعی دولت مکلف است با وضع نرخ‌های معادل تعرفه‌ای نسبت به رفع آن اقدام کند. تبصره- محصولات کشاورزی مشمول این ممنوعیت نیست.

۴. ماده ۱۰۴- ...

ه- تنظیم بازار داخلی موجب ممنوعیت صدور نمی‌گردد و صدور کلیه کالاها و خدمات به‌جز موارد زیر مجاز است:

۱- اشیای عتیقه و میراث فرهنگی به تشخیص سازمان میراث فرهنگی.

۲- اقلام خاص دامی، نباتی، خاک زراعی و مرتعی و گونه‌هایی که جنبه حفظ ذخایر ژنتیکی و یا حفاظت تنوع زیستی داشته باشند، به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست.

تبصره- صادرات کالاهایی که دولت برای تأمین آن‌ها یارانه مستقیم پرداخت می‌کند، تنها با پیشنهاد دستگاه مربوطه و تصویب شورای اقتصاد مجاز است. در این صورت کلیه صادرکنندگان موظف‌اند گواهی مربوط به عودت کلیه یارانه‌های مستقیم پرداختی به کالاهای صادر شده را قبل از خروج از وزارت امور اقتصادی و دارایی اخذ کنند.

۱. نکته: ماده (۶) «قانون تجارت»^۱ مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳ مربوط به دفاتر تجاری تاجران بوده و مواد (۱۵۱) و (۱۵۲) «لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت»^۲ مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ مربوط به وظایف بازرسان و مجمع عمومی است اما «باب یازدهم قانون تجارت» (در ورشکستگی) کلاً احکام مربوط به ورشکستگی و تصفیه را بیان می‌کند و از این جهت حائز توجه است.

۲. مشابه حکم این ماده (به جز تبصره «۴») در ماده (۱۰۷) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

ماده (۲۸) - مغایرت با اصول ۸۵ و ۱۳۸ و بند «۱» اصل ۱۱۰

۱. بند «الف» این ماده که اداره امور بیمه مرکزی را براساس قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰ و مصوبات شورای عالی بیمه دانسته، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است. چراکه ماده (۹) «قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری»^۴، اموری مانند «تصویب سازمان و آیین‌نامه‌های مالی و اداری بیمه مرکزی ایران» را از وظایف «مجمع عمومی بیمه مرکزی ایران»^۵ دانسته است و حال آنکه این امور ماهیت تقنینی دارد و در واقع با تصویب این بند، تصویب این امور

۱. ماده ۶- هر تاجری به‌استثنای کسبه جزء مکلف است دفاتر ذیل یا دفاتر دیگری را که وزارت عدلیه به‌موجب نظام‌نامه قائم‌مقام این دفاتر قرار می‌دهد داشته باشد:

(۱) دفتر روزنامه.

(۲) دفتر کل.

(۳) دفتر دارایی.

(۴) دفتر کپیه.

۲. ماده ۱۵۱- بازرسی یا بازرسان باید هرگونه تخلف یا تقصیری [که] در امور شرکت از ناحیه مدیران و مدیرعامل مشاهده کنند به اولین مجمع عمومی اطلاع دهند و در صورتی که ضمن انجام مأموریت خود از وقوع جرمی مطلع شوند باید به مرجع قضایی صلاحیت‌دار اعلام نموده و نیز جریان را به اولین مجمع عمومی گزارش دهند. ماده ۱۵۲- در صورتی که مجمع عمومی بدون دریافت گزارش بازرسی یا براساس گزارش اشخاصی که برخلاف ماده (۱۴۷) این قانون به‌عنوان بازرسی تعیین شده‌اند صورت‌داری و ترازنامه و حساب سود و زیان شرکت را مورد تصویب قرار دهد این تصویب به‌هیچ‌وجه اثر قانونی نداشته از درجه اعتبار ساقط خواهد بود.

۳. ماده ۱۰۷- تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت دو یا چند شخص حقیقی و حقوقی به‌منظور تسهیل و گسترش فعالیت اقتصادی و تجاری برای یک دوره محدود و براساس قراردادی کتبی پس از ثبت در مرجع ثبت شرکت‌ها در قالب شرکت مدنی و ضوابط و شرایط مربوطه آن و با رعایت موازین اسلامی و اصل منع اضرار به‌غیر و منع انحصار مجاز است.

تبصره ۱- تغییر در حیطه اختیارات مدیران در قرارداد در قبال اشخاص ثالث قابل‌استناد نیست و اعضای گروه به‌طور تضامنی مسئول پرداخت دیون گروه از اموال شخصی خود می‌باشند، مگر اینکه با اشخاص ثالث طرف قرارداد به ترتیب دیگری توافق شده باشد.

تبصره ۲- عملیات مربوط به دفاتر تجاری، بازرسی و تصفیه، مطابق ماده (۶) و احکام باب یازدهم قانون تجارت و مواد (۱۵۱) و (۱۵۲) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷ انجام می‌شود.

تبصره ۳- فوت یا حجر یا ممنوعیت قانونی یکی از اشخاص حقیقی یا انحلال یا ورشکستگی یکی از اشخاص حقوقی موجب انحلال گروه می‌شود مگر اینکه در قرارداد تشکیل گروه اقتصادی طور دیگری مقرر شده باشد.

۴. ماده ۹- وظایف مجمع عمومی به‌شرح زیر است:

الف- تعیین خط‌مشی کلی.

ب- رسیدگی و اظهارنظر نسبت به گزارش سالانه رئیس کل بیمه مرکزی ایران.

ج- رسیدگی و تصویب بودجه و تصویب ترازنامه و حساب سود و زیان و ترتیب تقسیم سود.

د- تصویب سازمان و آیین‌نامه‌های مالی و اداری بیمه مرکزی ایران.

ه- تصویب مقررات استخدامی با رعایت بند «پ» ماده (۲) قانون استخدام کشوری.

و- انتخاب بازرسان.

ز- تعیین حقوق رئیس کل و اعضای هیئت عامل و حق‌الزحمه بازرسان.

ح- تصمیم نسبت به هر یک موضوعی که از طرف رئیس کل بیمه مرکزی ایران جزء دستور قرار داده شده باشد.

۵. ماده ۷- مجمع عمومی بیمه مرکزی ایران مرکب است از وزیر دارایی، وزیر اقتصاد، وزیر کار و امور اجتماعی. هیئت عامل و بازرسان بدون داشتن حق رأی در جلسه شرکت خواهند کرد.

تقنینی به چند وزیر تفویض شده است. همچنین در این بند، اداره امور بیمه مرکزی براساس «مصوبات شورای عالی بیمه» دانسته شده است که اولاً، برخی از این امور ماهیت تقنینی دارد و لذا واگذاری تصویب آن به «شورای عالی بیمه»، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است و ثانیاً، با توجه به ترکیب «شورای عالی بیمه» مذکور در ماده (۱۰) «قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری»^۱ که متشکل از افراد غیروزیر است و نیز وظایف این شورا مذکور در ماده (۱۷) «قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری»^۲ مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.

۲. حکم تبصره این ماده موجب شروع فعالیت جدید برای دولت می‌شود و در جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، «تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل ۴۴ توسط دولت»، علاوه بر پیشنهاد هیئت‌وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی، تنها در «مدت معین» مجاز دانسته شده است و از آنجاکه در این تبصره، مدتی برای این فعالیت جدید تعیین نشده است، مغایر جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و در نتیجه مغایر بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است و درج عبارت «با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی» در این تبصره، رافع این ایراد نیست.

۳. مشابه حکم این ماده (به جز بند «الف» و تبصره) در ماده (۱۰۳) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۳ آمده است.

ماده (۲۹) - ابهام و مغایرت با اصل ۸۵

۱. ماده ۱۰ - شورای عالی بیمه از اشخاص زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- رئیس کل بیمه مرکزی ایران.
  - ۲- معاون وزارت دارایی.
  - ۳- معاون وزارت اقتصاد.
  - ۴- معاون وزارت کار و امور اجتماعی.
  - ۵- معاون وزارت تعاون و امور روستاها.
  - ۶- رئیس شرکت سهامی بیمه ایران.
  - ۷- مدیرعامل یکی از مؤسسات بیمه به انتخاب سندیکای بیمه‌گران ایران.
  - ۸- یک نفر کارشناس امور حقوقی به انتخاب مجمع عمومی.
  - ۹- یک نفر کارشناس در امور بیمه به انتخاب مجمع عمومی.
  - ۱۰- یک نفر مطلع در امور بیمه به انتخاب رئیس اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران.
- تبصره- اعضای شورای عالی بیمه موضوع بندهای «۷» و «۸» و «۹» و «۱۰» برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند و انتخاب مجدد آنان بلامانع است.

۲. ماده ۱۷ - وظایف شورای عالی بیمه به شرح زیر است:

- ۱- رسیدگی و اظهارنظر نسبت به صدور پروانه تأسیس یا لغو پروانه مؤسسات بیمه طبق مقررات این قانون و پیشنهاد آن به مجمع عمومی.
- ۲- تصویب نمونه ترازنامه که باید مورد استفاده مؤسسات بیمه قرار گیرد.
- ۳- تعیین انواع معاملات بیمه و شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها و نظارت بر امور بیمه‌های اتکایی.
- ۴- تعیین میزان کارمزد و حق بیمه مربوط به رشته‌های مختلف بیمه مستقیم.
- ۵- تصویب آیین‌نامه‌های لازم برای هدایت امر بیمه و فعالیت مؤسسات بیمه.
- ۶- رسیدگی و اظهارنظر نسبت به گزارش بیمه مرکزی ایران درباره عملیات و فعالیت‌های مؤسسات بیمه در ایران که حداقل هر شش ماه یک بار باید تسلیم شود.
- ۷- اظهارنظر درباره هرگونه پیشنهاد که از طرف رئیس شورای عالی بیمه به آن ارجاع می‌شود.
- ۸- انجام سایر وظایفی که این قانون برای آن تعیین نموده است.

۳. ماده ۱۱۳ - مشارکت شرکت‌های بیمه خارجی با شرکت‌های بیمه تجاری داخلی با اولویت بخش غیردولتی به منظور ایجاد شرکت بیمه مشترک بازرگانی در ایران، جذب سرمایه خارجی توسط شرکت‌های بیمه داخلی و همچنین تأسیس و فعالیت شعب و نمایندگی شرکت‌های بیمه بازرگانی خارجی با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و قوانین مربوط مجاز است.

۱. در این ماده در محدوده ایمنی نیروگاه‌ها، بسیاری از حقوق مالکانه افراد محدود و ممنوع شده است. از جمله احداث مستحذات جدید، تملک، تغییر کاربری، صدور سند و ...، در این خصوص فارغ از اینکه آیا منظور از محدوده ایمنی همان حریم حفاظتی و امنیتی موضوع «قانون تعیین حریم حفاظتی - امنیتی اماکن و تأسیسات کشور» هست یا خیر، تأمین حقوق مالکان براساس «لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت» مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۷ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران پیش بینی شده است. مسئله ای که در این خصوص وجود دارد این است که در لایحه قانونی مذکور، درباره نحوه تأمین حقوق صاحبان حق صرفاً در حالت «تملک» اراضی و املاک آن‌ها تعیین تکلیف شده و در خصوص نحوه تأمین حقوق صاحبان حق در سایر حالات (ممنوعیت احداث هرگونه مستحذات جدید، جابه‌جایی، صدور سند و تغییر کاربری و...) تعیین تکلیف نشده است. لذا مشخص نیست چگونه بر اساس قانون مذکور این حقوق استیفاء می‌گردد و در نتیجه این ماده از این جهت ابهام دارد.

۲. اطلاق ملاک عمل قرارداد «لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت» مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۷ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه ماده (۴) آن، با توجه به نظرات متعدد شورای نگهبان درباره این قانون محل تأمل است.

۳. در تبصره «۱» این ماده، اطلاق واگذاری تصویب «الزامات، مقررات و مصوبات نظام ایمنی هسته‌ای کشور» به هیئت‌وزیران و الزام کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی دولتی و غیردولتی به اجرای آن، از جهت ماهیت تقنینی این امور، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

۴. نکته: ظاهراً منظور از «پرداخت غیرنقدی» بهای املاک به مالکان در ذیل این ماده، اجرای سازوکار تعیین‌شده در ماده (۶) «لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت»^۱ است.
۵. مشابه حکم این ماده (به‌جز تبصره «۲») در ماده (۱۳۶) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

ماده (۳۰) - ابهام و مغایرت با اصول ۴۰ و ۴۷

۱. در بند «الف» این ماده، عبارت «ستاد آب کشور» ابهام دارد و معلوم نیست منظور از آن و اینکه وزارت نیرو تشکیلات آن را «تجدید سازمان» کند، چیست؛ چراکه در این خصوص قوانین و مقررات متعددی وجود دارد که تشکیلات متعددی را مستقر نموده است. لذا حکم این بند که به‌طور مطلق وزارت نیرو را مکلف می‌کند تشکیلات ستاد آب کشور را «تجدید سازمان» کند، از جهت اصلاح قوانین و مقررات، شبهه مغایرت با اصول ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی را دارد.

---

۱. ماده ۶- در مواردی که «دستگاه اجرایی» مقتضی بدانند و در صورت رضایت مالک عوض اراضی تملیک‌شده از اراضی مشابه ملی یا دولتی متعلق به خود تأمین و با حفظ ضوابط مندرج در قوانین و مقررات مربوطه، به مالکین واگذار می‌نماید. در این صورت نیز تعیین بهای عوض و معوض به‌عهده هیئت کارشناسی مندرج در این قانون می‌باشد.
۲. ماده ۱۳۶- هرگونه احداث مستحذات جدید، تملک، جابه‌جایی، صدور سند و تغییر کاربری اراضی در محدوده ایمنی نیروگاه‌ها و تأسیسات هسته‌ای به‌عنوان سکونتگاه دائم ممنوع است و حقوق صاحبان حق در اراضی و املاک واقع در محدوده مذکور، براساس قانون «نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت» تأمین می‌گردد. تملک و تصرف املاک مذکور پس از پرداخت نقدی بهای آن به مالکان به قیمت کارشناسی امکان‌پذیر است.
تبصره- الزامات، مقررات و مصوبات نظام ایمنی هسته‌ای کشور که توسط مرکز نظام ایمنی سازمان انرژی اتمی ایران در زمینه فناوری هسته‌ای و پرتوی ابلاغ می‌شود، برای کلیه دستگاه‌های اجرایی و اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی مرتب، لازم‌الاجرا است.

۲. در بند «ب» این ماده، اگرچه مقرر شده در صورت فروش حقايق حقايداران به آن‌ها خسارت پرداخت شود، لکن مشخص نيست فروش حقايق حقايداران با رضاي آن‌ها خواهد بود يا خير و همچنين اين خسارت صرفاً ناظر به جلوگيري از استفاده از حق مزبور و قيمت آن مي‌باشد و يا اينکه خسارات ناشي از اين موضوع (نظير از بين رفتن محصول) نيز قابل دريافت است. لذا بند مذکور از اين جهات واجد ايراد و ابهام است.

لازم به ذکر است مطابق تبصره «۱» ماده (۱۸) «قانون توزيع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ «حقايق عبارت از حق مصرف آبي است که در دفاتر جزء جمع قديم يا اسناد مالکيت يا حکم دادگاه يا مدارک قانوني ديگر قبل از تصويب اين قانون براي ملک يا مالک آن تعيين شده باشد.» بنا بر اين حقايق در ملکيت افراد است.

ماده (۳۱) - مغايرت با اصل ۷۵

مشابه حکم اين ماده در بند «ب» ماده (۱۴۷) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوري اسلامي ايران»^۱ آمده است.

ماده (۳۲) - مغايرت با اصول ۴۵، ۸۵ و ۵۲ قانون اساسي و ابهام

۱. صدر اين ماده که «بهره‌برداري از جنگل‌ها» را در چارچوب «مصوبات هيئت‌وزيران» ممکن دانسته است، مغاير حکم اصل ۴۵ قانون اساسي است. چراکه به موجب اصل مزبور ترتيب استفاده از «انفال و ثروتهای عمومي از قبيل جنگل‌ها» به موجب «قانون» معين مي‌شود و لکن ماده حاضر «بهره‌برداري از جنگل‌ها» را به موجب «مصوبات هيئت‌وزيران» دانسته است که مغاير اصل مزبور و از جهت تفويض موضوعي با ماهيت قانون، مغاير اصل ۸۵ قانون اساسي است.

۲. عبارت «احکام اين ماده» که براي تخلف از آن مجازات تعيين شده است، ابهام دارد؛ چراکه در اين ماده حکم خاصي گفته نشده و از اين جهت که ممکن است منظور از اين عبارت، تعيين مجازات براي تخلف از مفاد «مصوبات هيئت‌وزيران» باشد، شبهه مغايرت با اصول ۳۶ و ۸۵ قانون اساسي دارد.

۳. عبارت ذيل اين ماده که در لايحه دولت نبوده است، از جهت محدود کردن اختيار دولت در تهيه لايحه بودجه مغاير اصل ۵۲ قانون اساسي است.

۴. مشابه حکم اين ماده در تبصره ماده (۱۴۸) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوري اسلامي ايران»^۲ آمده است.

ماده (۳۳) - مغايرت با اصل ۸۵ و ابهام

۱. بند «ب» اين ماده که تعيين عوارض را علي‌الاطلاق و بدون ضابطه به «شوراي اقتصاد» واگذار کرده است، تفويض قانون‌گذاري بوده و مغاير اصل ۸۵ قانون اساسي است.

۲. در بند «پ» اين ماده، وصول همه خسارات وارده از «واردکننده خسارت» ابهام دارد و معلوم نيست اين حکم صرفاً مربوط به حالت «تقصير» و «تخلف» واردکننده خسارت و به ميزان تقصير و تخلف وي است يا نه.

۱. ماده ۱۴۷ - ...

ب- به منظور رفع معارض از اراضي دولتي و ملي، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخيزداري کشور حسب مورد پس از تأييد بالاترين مقام دستگاه اجرائي مربوط، از پرداخت هزينه‌های دادرسي معاف است.

۲. ماده ۱۴۸ - ...

تبصره- بهره‌برداري از جنگل‌ها فقط در چهارچوب مصوبات هيئت‌وزيران ممکن است و بهره‌برداري از مراتع و زيستگاه‌های طبيعي تنها بر مبنای توان بوم‌شناختي (اکولوژيک) و ضرورت حفظ آن‌ها مجاز و مازاد بر آن ممنوع است. متخلف از احکام اين تبصره علاوه بر جبران خسارت، ملزم به پرداخت جریمه‌ای معادل تا دو برابر قيمت جنگل و يا مرتع و زيستگاه مورد بهره‌برداري يا تلف شده است.

همچنین عبارت «ابنیه فنی و تأسیسات» به صورت عام و بدون قید آمده است و لذا مشخص نیست این حکم نسبت به چه مواردی اعمال می‌شود.

۳. در بند «ث» این ماده، عبارت «دولت مجاز است در این رابطه تخفیفات و تسهیلات گمرکی را اعمال کند» ابهام دارد و معلوم نیست به این معناست که دولت صرفاً تخفیفات و تسهیلات موجود را اعمال خواهد نمود و یا اینکه دولت، تخفیفات و تسهیلات جدید وضع می‌کند که در صورت اخیر، مغایر با اصول ۵۱ و ۸۵ قانون اساسی است.

۴. حکم انتهای تبصره «۱» این ماده، مبنی بر مصرف اعتبارات موضوع برخی بندهای این ماده «براساس بودجه سالانه آن سازمان» ابهام دارد و اگر به این معنی باشد که اعتبارات مزبور براساس بودجه سالانه «مصوب مجمع عمومی سازمان» مصرف شود، مغایر اصول ۵۲ و ۵۳ قانون اساسی مبنی بر انجام کلیه دریافت‌ها و پرداختها به موجب قانون است و به تبع مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی می‌باشد.

۵. مشابه حکم این ماده در ماده (۱۶۳) «قانون برنامه پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ آمده است.

۱. ماده ۱۶۳-

الف- به منظور تأمین منابع مورد نیاز جهت توسعه و نگهداری و بهره‌برداری امور حمل‌ونقل جاده‌ای به سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای اجازه داده می‌شود از جابه‌جایی کالا و مسافر در جاده‌های کشور به استثنای جاده‌های روستایی و عشایری براساس تن-کیلومتر و نفر-کیلومتر با پیشنهاد مجمع عمومی سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای و با تصویب شورای اقتصاد عوارض وصول نماید.

ب- میزان وصول عوارض هر تن-کیلومتر حمل‌ونقل کالا در داخل کشور از شرکت‌های حمل‌ونقل بین‌المللی که مبادرت به حمل‌ونقل کالای عبوری و ترانزیت خارجی می‌کنند با پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی و تصویب شورای اقتصاد تعیین می‌شود.

ج- صددرصد (۱۰۰٪) خسارات وارده بر ابنیه فنی و تأسیسات، از واردکننده خسارت توسط سازمان مذکور وصول می‌شود.

د- به منظور کمک به تدارک ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای بین شهری و احداث پایانه‌های مسافری و باری و مجتمع‌های خدمات رفاهی بین راهی توسط بخش‌های خصوصی و تعاونی با اولویت تعاونی‌های ایثارگران، از محل منابع داخلی شرکت‌های وابسته به وزارت راه و شهرسازی در قالب وجوه اداره‌شده پرداخت می‌شود.

ه- به شرکت‌های ایرانی حمل‌ونقل جاده‌ای اجازه داده می‌شود که با تأیید و تشخیص سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای، کامیون‌های مورد نیاز خود را که استانداردهای روز را دارا بوده و عمری کمتر از سه سال داشته باشند، مشروط به وجود خدمات پس از فروش موضوع قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان خودرو مصوب ۱۳۸۶/۳/۲۳، به نام شرکت خود وارد کنند. دولت مجاز است در این رابطه تخفیفات و تسهیلات گمرکی را اعمال نماید. استفاده از این تخفیفات منوط به خروج یک کامیون فرسوده با عمر بیش از بیست‌وپنج سال به‌ازای هر کامیون وارداتی است. آیین‌نامه نحوه اجرای این بند توسط وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و امور اقتصادی و دارایی و معاونت تهیه و حداکثر ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

و- به منظور بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌ها و موقعیت جغرافیایی کشور:

۱- وزارت راه و شهرسازی با هماهنگی و مشارکت مرکز آمار ایران موظف است تا پایان سال دوم برنامه نسبت به ایجاد بانک جامع حمل‌ونقل کشور و استقرار سامانه اطلاعات جامع حوادث و سوانح حمل‌ونقل، دربرگیرنده اطلاعات دریافتی از پلیس، بخش بهداشت و درمان کشور، سازمان‌های راهداری، هواپیمایی کشوری و بنادر و دریانوردی، شرکت راه‌آهن و سایر سازمان‌های ذی‌ربط با هدف تجمیع، شفاف‌سازی و ارائه داده‌ها و اطلاعات صحیح و قابل‌استفاده در تحلیل و تدوین اهداف و برنامه‌های ملی ایمنی اقدام نماید. گزارش آماری حمل‌ونقل کشور همه‌ساله توسط مرکز آمار ایران تدوین و منتشر می‌شود.

۲- طرح جامع حمل‌ونقل کشور با هدف پاسخ‌گویی به تقاضاهای بالفعل و بالقوه و دستیابی به جایگاه مناسب در حوزه‌های ایمنی، انرژی، اقتصاد، حمل‌ونقل و محیط‌زیست تا پایان سال سوم برنامه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد. از زمان تصویب طرح جامع، شروع کلیه طرح‌های جدید توسعه و ساخت زیربنای حمل‌ونقل، فقط براساس این طرح و در قالب بودجه سنواتی قابل اجرا است.

۳- دولت موظف است سازوکارهای قانونی لازم به منظور کاهش سالانه ده‌درصد (۱۰٪) میزان تلفات جانی ناشی از تصادفات رانندگی در جاده‌های کشور در طول برنامه را فراهم نماید.

ز- به منظور تسهیل تجارت، رقابت‌پذیر کردن فعالیت‌های حمل‌ونقل با توجه به مزیت‌های نسبی در زنجیره عرضه و خدمات ترابری منطقه‌ای و بین‌المللی، دولت مجاز است:

۱- از ایجاد پارک‌های پشتیبانی (لجستیک)، احداث پایانه‌ها، شهرک‌های حمل‌ونقل ترکیبی مسافری و باری و گسترش بنادر خشک توسط بخش خصوصی و تعاونی حمایت نماید.

۲- نسبت به تهیه طرح مکان‌یابی پایانه‌های بارگنج (کانتینری) و حمل‌ونقل ترکیبی در شبکه اصلی و عبوری (ترانزیتی) کشور اعم از شمالی-جنوبی، شرقی-غربی و نیز شبکه آسیایی تا پایان سال دوم برنامه و اجرای آن از طریق بخش خصوصی و تعاونی اقدام نماید.

۳- سازوکارهای لازم برای تحقق افزایش حجم عبور (ترانزیت) خارجی کالا، سالانه حداقل تا میزان ده‌درصد (۱۰٪) را تا پایان برنامه فراهم نماید.

تبصره ۱- کلیه دریافتی‌های موضوع بندهای «الف»، «ب» و «ج» این ماده پس از وصول، به حساب سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای نزد خزانه‌داری کل واریز می‌شود تا براساس بودجه سالانه آن سازمان به مصرف برسد.

ماده (۳۴) - مغایرت با اصول ۱۲۶ و ۶۰، ابهام و نکته

۱. در این ماده، تشکیل «شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان» مغایر اصول ۱۲۶ و ۶۰ قانون اساسی به نظر می‌رسد؛ چراکه اولاً، بسیاری از وظایف این شورا، از امور مربوط به اصل ۱۲۶ قانون اساسی است که در وضعیت کنونی در صلاحیت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور است. ثانیاً، بخشی از وظایف این شورا ناظر به مسئولیت‌های قوه مجریه است که برطبق اصل ۶۰ قانون اساسی، باید از طریق رئیس‌جمهور و وزار اعمال شود..

۲. در تبصره «۱» بند «الف» این ماده، اینکه «شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان» درخصوص توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سطح استان، «بالاترین نهاد تصمیم‌گیری» است، ابهام دارد؛ چراکه مرجع تصمیم‌گیری درخصوص بسیاری از این امور در قوانین مختلف مشخص شده است و اگر اطلاق این عبارت به معنای نادیده‌گرفتن این قوانین باشد، شبهه مغایرت با اصل ۸۵ قانون اساسی را دارد.

۳. نکته: «کمیته برنامه‌ریزی شهرستان» مذکور در انتهای تبصره «۲» این ماده، در ماده (۴۴) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»^۱ مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ ذکر شده است.

۴. مشابه حکم این ماده در ماده (۱۷۸) «قانون برنامه پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ بیان شده است.

تبصره ۲ (اصلاحی ۱۳۹۰/۳/۳۱) - در موارد موضوع بند «د» این ماده و همچنین در مورد ایجاد جایگاه‌های عرضه سوخت، وزارت جهاد کشاورزی نسبت به واگذاری حق بهره‌برداری اراضی منابع ملی خارج از حریم شهرها به صورت قیمت‌های ترجیحی یا رایگان براساس سیاست‌های مصوب شورای اقتصاد با معرفی وزارت راه و شهرسازی اقدام نماید.

۱. ماده ۴۴ - به منظور تمرکززدایی و افزایش اختیارات در جهت توسعه و عمران و توازن منطقه‌ای استان، اقدامات زیر صورت می‌گیرد:

ج- کمیته برنامه‌ریزی شهرستان که متشکل از فرماندار (رئیس کمیته)، نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان (دبیر کمیته) و عضویت رؤسای دستگاه‌های اجرایی که مدیران کل آن‌ها عضو شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان هستند، موظفاند پروژه‌های عمرانی شهرستان را حداکثر پانزده روز پس از ابلاغ سهم شهرستان، مصوب و جهت مبادله موافقت‌نامه با دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به سازمان استان مذکور اعلام نمایند.

تبصره- فرمانداران موظف‌اند یک هفته قبل از تشکیل جلسات کمیته از نمایندگان شهرستان در مجلس شورای اسلامی (ضمن ارائه مستندات دستور جلسه) به‌عنوان ناظر در جلسات دعوت به عمل آورند.

۲. ماده ۱۷۸ -

الف- به منظور تصمیم‌گیری، تصویب، هدایت، هماهنگی و نظارت در امور برنامه‌ریزی و بودجه استان‌ها، در چهارچوب برنامه‌ها و سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کلان کشور، شورای برنامه‌ریزی و توسعه هر استان به ریاست استاندار و اعضای زیر تشکیل می‌شود:

۱- رئیس واحد استانی وزارتخانه‌های دارای واحد استانی (یک نفر)

۲- معاون برنامه‌ریزی استان

۳- مدیرکل تربیت بدنی استان

۴- رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان

۵- مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان

۶- فرمانداران (حسب مورد)

۷- فرمانده بسیج استان

تبصره- در مورد وزارتخانه‌هایی که چند واحد استانی دارند یک نفر از رؤسای واحدهای تابعه استان به انتخاب وزیر در جلسات شورا شرکت می‌کند.

ب- برای افزایش اختیارات شهرستان‌ها در چهارچوب وظایف شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان، کمیته برنامه‌ریزی در هر شهرستان به ریاست فرماندار تشکیل می‌گردد.

تبصره ۱- اعضای کمیته برنامه‌ریزی شهرستان شامل رؤسای ادارات شهرستان (متناظر ادارات کل استانی) است.

تبصره ۲- نیابت ریاست شورا در غیاب استاندار و دبیر شورای مذکور برعهده معاون برنامه‌ریزی استاندار است.

ج- دو نفر از نمایندگان استان با پیشنهاد مجمع نمایندگان استان و تصویب مجلس به‌عنوان ناظر در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و نمایندگان هر شهرستان به‌عنوان ناظر در کمیته برنامه‌ریزی شهرستان عضویت خواهند داشت.

د- جلسات شورا با حضور دوسوم اعضا، رسمی و مصوبات آن با اکثریت بیش از نصف اعضای حاضر معتبر است. رأی‌گیری در جلسات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان با ورقه و به صورت مخفی است.

ماده (۳۵) - مغایرت با اصول ۸۵، ۵۲ و ۷۵، ابهام و نکته

۱. «ترکیب اعضای شورای عالی آمایش سرزمین» ماهیت تقنینی دارد و لذا حکم تبصره «۳» این ماده مبنی بر تصویب این امر در هیئت‌وزیران، نوعی تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است. همچنین با توجه به معلوم‌نبودن ترکیب اعضای این شورا، نحوه اعمال و وظایف در نظر گرفته‌شده برای آن واجد ابهام است و می‌تواند منجر به مغایرت با اصول ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی گردد. ذکر این نکته لازم است که ترکیب اعضای شورای عالی آمایش سرزمین در ماده (۱۸۲) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ که مشابه حکم صدر و بندهای «الف» و «ب» و تبصره «۳» این ماده در آن آمده، ذکر شده است.

۲. در این ماده، برخی اموری که در صلاحیت «شورای عالی آمایش سرزمین» قرار داده شده است، نظیر بررسی و تصویب برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمین در سطوح ملی و ضوابط ملی آمایش سرزمین و ... ماهیت تقنینی دارد و لذا واگذاری تصویب آن‌ها به این شورا، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

۳. در بند «پ» این ماده، نسبت «ضوابط ملی آمایش سرزمین» و «اسناد آمایش ملی، منطقه‌ای و استانی» با سیاست‌های کلی آمایش سرزمین مشخص نیست و معلوم نیست در تصویب این ضوابط و اسناد، سیاست‌های مذکور لازم‌الرعایه است یا خیر؛ لذا بند مزبور از این جهت ابهام دارد.

۴. نکته: بند «ب» این ماده که بررسی و تصویب برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمین در سطوح استانی در صلاحیت شورای عالی آمایش سرزمین قرار داده است با جزء «۱» بند «ب» ماده (۳۴) مصوبه مبنی بر بررسی و تصویب برنامه‌های توسعه استان در راستای جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین توسط شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تعارض دارد.

۵. نکته: هرچند تبصره «۵» این ماده در لایحه دولت نبوده است ولی از این جهت که می‌تواند در راستای اجرایی کردن بند «۲۱» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه^۲ قلمداد شود، مغایرتی با اصل ۷۵ قانون اساسی ندارد.

ماده (۳۶)

ه- آیین‌نامه اجرایی این ماده شامل شرح وظایف، اختیارات مندرج در این ماده و کارگروه‌های تخصصی شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و کمیته برنامه‌ریزی شهرستان به پیشنهاد معاونت به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

و- وزارت کشور موظف است علاوه بر اخذ و ارائه نسخه‌ای از بودجه و برنامه‌های مصوب استانی و شهرستانی به نمایندگان استان هر ساله گزارش عملکرد استانی برنامه و هر سه ماه یک بار نیز گزارش پیشرفت بودجه را در اختیار مجلس شورای اسلامی قرار دهند.

۱. ماده ۱۸۲ - به منظور هماهنگی و نظارت بر تهیه و اجرای برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمینی، «شورای عالی آمایش سرزمین» با مسئولیت معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و با شرح وظایف اصلی ذیل تشکیل می‌شود:

الف- تدوین، تصویب و نظارت بر استقرار «نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه سرزمینی» و تنظیم روابط ارکان اصلی آن

ب- بررسی و تصویب برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمینی در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی و نظارت بر اجرای آن‌ها

دو نفر از اعضای کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و عمران مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس به‌عنوان عضو ناظر در جلسات شورا شرکت می‌نمایند.

آیین‌نامه اجرایی این ماده شامل شرح وظایف تفصیلی، مسئولیت‌ها، اختیارات و ارکان شورا حداکثر ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد معاونت (دبیرخانه) به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

تبصره (اصلاحی ۱۳۹۰/۳/۳۱) - ترکیب اعضای شورا علاوه بر معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور عبارت‌اند از: وزیران کشور، اطلاعات، جهاد کشاورزی، اقتصادی و دارایی، راه و شهرسازی، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست و سه نفر صاحب‌نظر شاغل در دستگاه‌های اجرایی به انتخاب رئیس‌جمهور.

۲. بند «۲۱» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه: توسعه اقتصاد دریایی جنوب کشور در محور چابهار-خرمشهر با تأکید بر سواحل مکران.

مشابه حکم این ماده (به جز تبصره) در ماده (۲۰۰) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ ذکر شده است.

ماده (۳۷) - مغایرت با اصول ۱۳۸، ۸۵ و ۷۵ قانون اساسی و ابهام

۱. در جزء «۱» بند «الف»، عبارت «مقررات، ضوابط و دستورالعمل‌ها» واجد ابهام است و معلوم نیست منظور از آن مقررات موجود است و یا اینکه به معنای وضع مقررات جدید است.

۲. در جزء «۲» بند «الف» از جمله مواردی که در نظام فنی و اجرائی کشور بیان می‌شود «قواعد اساسی حاکم» بر کارفرمایان، مجریان، پیمانکاران و ... است. در صورتی که مقصود از این «قواعد اساسی» وضع این قواعد در حوزه‌های مربوط باشد، با توجه به اینکه هم اکنون در این زمینه‌ها قوانینی از جمله قانون کار و غیره حاکم است، مشخص نیست این قواعد در صدد تعیین ضوابط این حوزه‌ها هم می‌باشد یا خیر و لذا بند مزبور از این حیث ابهام دارد.

۳. مشابه حکم این ماده (به جز اجزای بند «الف» و تبصره) در ماده (۲۱۴)^۲ و تبصره ماده (۲۲)^۳ «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» آمده است.

ماده (۳۹)

مشابه حکم این ماده در ماده (۲۳۳) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۴ آمده است.

ماده (۴۰) - ابهام و نکته

۱. ماده ۲۰۰ - در زمان صلح با تأیید ستادکل نیروهای مسلح، قسمتی از نیاز دولت، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به نیروی انسانی با استفاده از خدمت مشمولان وظیفه مشروط به عدم ورود آسیب به آمادگی رزمی کشور و پس از گذراندن دوره آموزش نظامی تأمین می‌گردد. نیاز دولت، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها از طریق وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح به ستادکل اعلام می‌شود.

هزینه‌های مربوط به دوره آموزش نظامی بر عهده وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح است و حقوق و مزایا و جیره استحقاقی در دوره خدمت از محل اعتبارات دستگاه مربوطه تأمین می‌گردد. میزان دریافتی این قبیل افراد نباید در مجموع از حد مقرر در قوانین نیروهای مسلح تجاوز نماید. حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) از نیروهای انسانی فوق که فارغ‌التحصیل دانشگاه هستند، باید در مناطق توسعه نیافته یا کمتر توسعه یافته کشور خدمت کنند.

۲. ماده ۲۱۴ - دولت موظف است به منظور افزایش کارآمدی و اثربخشی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با رعایت قانون نحوه اجرای اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی اقدامات زیر را به اجرا درآورد:

الف - نظام فنی و اجرایی مصوب ۱۳۸۵ را با رویکردهای نتیجه‌گرا و کنترل هر سه عامل هزینه، زمان و کیفیت در اجرای پروژه، تا سال سوم برنامه اصلاح و از سال چهارم به مورد اجرا گذارد.

ب - روش‌های اجرایی مناسب از قبیل «تأمین منابع مالی، ساخت، بهره‌برداری و واگذاری»، «تأمین منابع مالی، ساخت و بهره‌برداری»، «طرح و ساخت کلید در دست»، «مشارکت بخش عمومی - خصوصی» و یا «ساخت، بهره‌برداری و مالکیت» را با پیش‌بینی تضمین‌های کافی به کارگیرد.

ج - از ابتدای سال دوم برنامه نظام مدیریت کیفیت و مهندسی ارزش را در طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای بزرگ و متوسط اجرا کند.

د - سازوکار تأمین مالی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای بزرگ و متوسط از طریق گشایش اعتبارات اسنادی ریالی و ارزی نزد بانک‌های داخلی و خارجی همراه با پیش‌بینی ابزارهای مالی تضمینی را به تدریج به گونه‌ای پیاده کند که در پایان برنامه رابطه تأمین منابع مالی و اجرای طرح‌های فوق با نوسانات بودجه سالانه کاهش یابد.

ه - استانداردهای ملی حسابداری و حسابرسی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای و قیمت تمام‌شده را که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و توسط معاونت تأیید و ابلاغ می‌گردد از ابتدای سال دوم برنامه در طرح‌های بزرگ و متوسط پیاده کند.

۳. ماده ۲۲ - ...

تبصره - دولت همچنین مکلف به تنظیم و اجرای سیاست‌های حمایتی از خیرین مدرسه‌ساز می‌باشد و باید معادل کمک‌های تحقق‌یافته آنان را جهت تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام در بودجه سنواتی منظور نماید.

آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف دو ماه از تصویب برنامه توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۴. ماده ۲۳۳ - دستگاه‌های اجرایی می‌توانند پس از کسب موافقت و مجوز ستادکل نیروهای مسلح نسبت به تشکیل یگان‌های حفاظت اقدام کنند. این یگان‌ها از نظر به کارگیری سلاح و مهمات تابع ضوابط نیروهای مسلح می‌باشند و با رعایت ضوابط نیروی انتظامی تحت نظر دستگاه ذی‌ربط اداره خواهند شد.

شرح وظایف و اختیارات و سازماندهی و چگونگی تسلیح این یگان‌ها و آموزش و انتصاب فرماندهی هر یک از این یگان‌ها و چگونگی ارتباط آن‌ها با نیروی انتظامی و نظارت بر عملکرد آن‌ها به تصویب ستادکل نیروهای مسلح می‌رسد.

۱. در بند «الف» این ماده «عدم ثبت» تخلف محسوب شده است ولی ضمانت اجرای این تخلف مشخص نشده است و از این جهت ابهام دارد.
۲. در بند «ث» این ماده، عبارت «هرگونه تغییرات در اساسنامه سرمایه‌نهادهای مالی نیز منوط به تأیید سازمان بورس و اوراق بهادار طبق ضوابط مربوط است» از جهت اینکه آیا این تغییرات درخصوص «نهادهای مالی دولتی»، مستلزم ترتیبات و تشریفات قانونی مبنی بر لزوم تصویب هیئت وزیران و اعلام نظر توسط شورای نگهبان می‌باشد یا خیر ابهام دارد. لازم به ذکر است که هم اکنون مطابق بند «۷» ماده (۷) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، تصویب اساسنامه ... نهادهای مالی موضوع این قانون» از وظایف و اختیارات هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار است.
۳. نکته: در ذیل بند «ث» این ماده، تصویب دستورالعمل تأیید صلاحیت حرفه‌ای مدیران نهادهای مالی در شورای عالی بورس و اوراق بهادار، از جهت مغایرت با اصل ۱۳۸ قانون اساسی ایرادی ندارد؛ چراکه برطبق تبصره ماده (۴) «قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران» مصوب ۱۳۸۴/۹/۱، «مصوبات شورا (ی عالی بورس و اوراق بهادار) پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی لازم‌الاجرا خواهد بود».
۴. حکم ذیل بند «ج» این ماده مبنی بر انتشار «سوابق کیفری» مدیران مذکور در این بند با تأیید «مرجع ذی صلاح»، واجد ابهام است و معلوم نیست منظور از این مرجع، مرجع قضایی است یا مثلاً هیئت داورى مذکور در ماده (۳۷) «قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران»^۱.
۵. مشابه حکم این ماده در ماده (۹۹) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

۱. ماده ۳۷- هیئت داورى متشکل از سه عضو می‌باشد که یک عضو توسط رئیس قوه قضائیه از بین قضات باتجربه و دو عضو از بین صاحب‌نظران در زمینه‌های اقتصادی و مالی به پیشنهاد سازمان و تأیید شورا به اختلافات رسیدگی می‌نماید. رئیس قوه قضائیه و سازمان با تأیید شورا علاوه بر نماینده اصلی خود، هر یک، عضو علی‌البدل تعیین و معرفی می‌نمایند تا در صورت غیبت عضو اصلی مربوط، در هیئت داورى شرکت نماید. شرایط عضو علی‌البدل همانند عضو اصلی می‌باشد. تبصره ۱- ریاست هیئت داورى با نماینده قوه قضائیه خواهد بود.
۲. ماده ۹۹- به منظور ارتقای جایگاه بازار سرمایه در اقتصاد کشور و ساماندهی بازار متشکل اوراق بهادار اقدامات زیر انجام می‌شود. سایر تدابیر ساماندهی، مطابق ماده (۴) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴ است.
  - الف- کلیه اشخاصی که تاکنون نسبت به انتشار اوراق بهادار اقدام کرده‌اند حداکثر ظرف شش ماه پس از ابلاغ این قانون مکلفاند نسبت به ثبت آن نزد سازمان بورس و اوراق بهادار اقدام نمایند. عدم ثبت، تخلف محسوب می‌شود ولیکن مانع از اجرای تکالیف قانونی برای ناشر اوراق بهادار نخواهد بود. ناشران اوراق بهادار ثبت شده نزد سازمان مذکور باید اطلاعات مالی خود را براساس ترتیبات مقرر در ماده (۴۵) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران منتشر نمایند.
  - ب- معاملات اوراق بهادار ثبت شده در سازمان فقط در بورس‌ها و بازارهای خارج از بورس دارای مجوز و با رعایت مقررات معاملاتی هر یک از آنها حسب مورد امکان پذیر بوده و معامله اوراق بهادار مذکور بدون رعایت ترتیبات فوق فاقد اعتبار است.
  - ج- پس از معامله اوراق بهادار ثبت شده نزد سازمان که در یکی از بورس‌ها یا بازارهای خارج از بورس معامله شده‌اند و کالاهای معامله شده در بورس‌های کالایی، عملیات تسویه وجوه و پایاپای (نقل و انتقال) پس از معاملات در شرکت‌های سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه صورت می‌گیرد.
  - د- سوابق معاملات اوراق بهادار و معامله‌کنندگان آنها باید به‌گونه‌ای ثبت و نگهداری شوند که قابلیت بازسازی معاملات را داشته باشند. دستورالعمل اجرایی این بند حداکثر تا دو ماه پس از ابلاغ قانون توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تهیه و ابلاغ می‌گردد.
  - ه- اعضای هیئت مدیره و مدیرعامل تمامی اشخاص حقوقی که تحت یکی از عناوین نهادهای مالی موضوع قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران و یا قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی تاکنون تشکیل شده‌اند و نزد مرجع ثبت شرکت‌ها در سراسر کشور به ثبت رسیده‌اند و نیز آن دسته از اشخاص حقوقی که موضوع فعالیت اصلی آنها نهاد مالی است موظفاند نهاد مالی تحت مدیریت خود را نزد سازمان بورس و اوراق بهادار به ثبت برسانند. خودداری از ثبت نهاد مالی تخلف محسوب می‌شود و فعالیت مدیران آنها مشمول بند «۱» ماده (۴۹) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران است. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلف است نهادهای مالی را فقط با مجوز سازمان بورس و اوراق بهادار ثبت نموده و از ثبت نهادهای مالی بدون مجوز خودداری نماید. هرگونه تغییرات در اساسنامه و سرمایه‌نهادهای مالی نیز منوط به تأیید سازمان بورس و اوراق بهادار طبق ضوابط مربوطه است. تأیید صلاحیت حرفه‌ای مدیران نهادهای مالی براساس دستورالعملی است که به تصویب شورای عالی بورس و اوراق بهادار می‌رسد.

ماده (۴۱) - تذکر

۱. تذکر در تبصره این ماده، باتوجه به اینکه مراجعی نظیر مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) در پیشنهاد آئین نامه اجرایی این ماده دخیل شده اند و از سوی دیگر از جمله اهداف این ماده علاوه بر زنده نگه داشتن مبانی و اندیشه امام (ره)، زنده نگه داشتن مبانی و اندیشه مقام معظم رهبری نیز می‌باشد، لازم است «دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی)» نیز در پیشنهادکنندگان آیین‌نامه اجرایی این ماده ذکر شود.

۲. مشابه حکم صدر این ماده در ماده (۷) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ ذکر شده است.

ماده (۴۲) - مغایرت با اصل ۱۶۰، ابهام، تذکر و نکته

۱. در صدر بند «ب» این ماده، عبارت «به‌روزرسانی قوانین و مقررات» ابهام دارد و اطلاق آن درخصوص «قوانین»، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی و درخصوص «مقررات»، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.

۲. برخی امور مذکور در این بند با وظایف وزارت دادگستری که در اصل ۱۶۰ قانون اساسی به‌نحو حصر بیان شده است، ارتباطی ندارد و لذا حکم این بند، از این جهت که قانون‌گذار صلاحیت‌های دیگری به جز موارد مذکور در اصل ۱۶۰ برعهده وزیر دادگستری نهاده مغایر اصل ۱۶۰ قانون اساسی و تفسیر شورای نگهبان از این اصل است.

۳. با توجه به اینکه در تبصره «۳» ماده (۶۶) «قانون آیین دادرسی کیفری»^۲ مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ نحوه تعیین سازمان‌هایی که می‌توانند از حق ماده (۶۶) قانون مذکور استفاده نمایند مشخص شده است، معلوم نیست در تبصره «۲» بند «ب» این ماده، تعیین سازمان‌های مردم‌نهاد که می‌توانند در اجرای ماده (۶۶) مزبور اقدام کنند به چه نحو خواهد بود و «مرجع ذی‌صلاح قانونی ذی‌ربط» مذکور در این تبصره مصوبه چه مرجعی است. لذا این تبصره از این جهت ابهام دارد.

و- کالاهایی که در بورس‌های کالایی به‌عنوان بازار متشکل، سازمان‌یافته و تحت نظارت پذیرفته شده و مورد دادوستد قرار می‌گیرد طبق قوانین و مقررات حاکم بر آن بورس‌ها عرضه شده و مورد معامله قرار می‌گیرد. عرضه، معامله، تسویه و تحویل نهایی کالاهای مذکور مشمول قوانین و مقررات مربوط به بازارهای غیرمتشکل کالایی نیست.

ز- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که به‌عنوان مدیران نهادهای مالی، تشکل‌های خودانتظام و ناشران اوراق بهادار موضوع ماده (۱۳) قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به‌منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی انتخاب شده یا می‌شوند مکلف‌اند مدارک هویت و کلیه اسناد و مدارک مربوط به سوابق شغلی و تحصیلی خود را جهت ثبت در پایگاه اطلاعاتی مدیران مربوطه به سازمان بورس و اوراق بهادار ارائه نمایند. سازمان بورس و اوراق بهادار موظف است مشخصات و سوابق تحصیلی و تجربی مدیران یادشده را در پایگاه اطلاعاتی مذکور ثبت و عملکرد آن‌ها را از حیث رعایت قوانین و مقررات حاکم بر بازار اوراق بهادار و سوابق تخلفاتی و کیفری مربوطه آن‌ها در طول مدیریت در نهادهای مالی و ناشران اوراق بهادار براساس ترتیبات اجرایی که به تصویب شورای عالی بورس و اوراق بهادار می‌رسد منتشر نماید. انتشار اسامی مدیران به همراه سوابق آنان پس از تأیید مرجع ذی‌صلاح امکان‌پذیر است.

۱. ماده ۷- دولت به‌منظور زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی^(ع) و مقام معظم رهبری و برجسته‌کردن نقش آن به‌عنوان یک معیار اساسی در تدوین الگوی توسعه اسلامی-ایرانی و سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ها و تسری آن به مجموعه ارکان نظام، از انجام پژوهش‌ها و مطالعات بنیادی و کاربردی در عرصه فرهنگ‌سازی، آموزشی و تأسیس رشته‌های تخصصی لازم با تکیه بر علوم، فناوری و بهره‌گیری مناسب از ظرفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و پایان‌نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی با موضوعاتی مرتبط با حضرت امام خمینی^(ع)، مقام معظم رهبری، انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و ایثار و شهادت در داخل و خارج از کشور و تجهیز کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های معتبر خارجی به آثار منتشرشده در این زمینه، در قوانین بودجه‌های سنواتی حمایت مالی می‌نماید. همچنین برای تشویق پدیدآورندگان آثار برتر علمی، فرهنگی، هنری و ادبی مرتبط و نیز چهره‌ها و شخصیت‌های انقلابی و عدالت‌خواه در سطح جهان به‌ویژه افرادی که اقدامات مؤثر در جهت ترویج اندیشه امام خمینی^(ع) و مقام معظم رهبری انجام دهند با رعایت اصل یک‌صد و بیست و نهم (۱۲۹) قانون اساسی نشان ملی حضرت امام^(ع) و رهبری اعطا نماید.

۲. ماده ۶۶- ...

تبصره ۳- اسامی سازمان‌های مردم‌نهاد که می‌توانند در اجرای این ماده اقدام کنند، در سه‌ماهه ابتدای هر سال توسط وزیر دادگستری با همکاری وزیر کشور تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

۴. اطلاق حکم تبصره «۱» جزء «۲» بند «پ» این ماده از جهت امکان نقض حیثیت افراد و همچنین رعایت نشدن ملاحظات اخلاقی و امنیتی در حفظ و نگهداری پرونده های مهم توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی، مغایر اصولی همچون اصل ۲۲ قانون اساسی است.

۵. در جزء «۴» بند «ج» این ماده، عبارت «ساماندهی و محدودکردن موارد استعمال از سوء پیشینه به موارد خاص و رفع اثر محکومیت» ابهام دارد؛ چراکه «موارد استعمال از سوء پیشینه» در قوانین مشخص شده است و لذا در صورتی که محدودکردن آنها توسط سازمان زندان‌ها به منزله نادیده گرفتن این قوانین است مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی می‌باشد.

۶. تذکر: در ذیل تبصره «۲» جزء «۲» بند «پ»، عبارت «حکم این ماده» باید به عبارت «حکم این بند» اصلاح شود.

۷. نکته: «شبهه ملی عدالت» مذکور در جزء «۱» بند «پ» این ماده، به موجب ماده (۶۵۲) «قانون آیین دادرسی کیفری»^۱ مصوب ۱۳۹۳/۷/۸ راه اندازی شده است.

۸. مشابه حکم این ماده (به جز تبصره‌های بند «ب»؛ تبصره‌های جزء «۱» و تبصره «۲» جزء «۲» بند «پ»؛ بند «ث»؛ تبصره جزء «۳»، جزء «۴» و تبصره بند «ج») در بندهای «الف»، «د»، «ز»، «ح»، «ن» و «س» ماده (۲۱۱) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ آمده است.

۱. ماده ۶۵۲- قوه قضائیه موظف است به منظور ساماندهی ارتباطات الکترونیکی بین محاکم، ضابطان و دستگاه‌های تابعه خود و نیز سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که در جریان دادرسی به اطلاعات آنها نیاز است، «شبهه ملی عدالت» را با به کارگیری تمهیدات امنیتی مطمئن از قبیل امضای الکترونیکی راه اندازی کند. تبصره- مراجع قضایی می‌توانند استعلامات قضایی و کسب اطلاعات لازم را از طریق شبکه ملی عدالت به عمل آورند. در این صورت دستگاه‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و شخصیت‌های حقوقی بخش خصوصی موظفاند پاسخ لازم را از طریق شبکه مزبور اعلام کنند. مستنکف از مفاد این تبصره مشمول ماده (۵۷۶) قانون مجازات اسلامی- کتاب پنجم تعزیرات مصوب ۱۳۷۵/۳/۲- است.

۲. ماده ۲۱۱- ...

الف- قوه قضائیه مکلف است به منظور کاهش عناوین مجرمانه و دعاوی، ایجاد پلیس قضایی، استانداردسازی ضمانت‌اجراهای کیفری و جایگزین کردن ضمانت‌اجراهای غیرکیفری مؤثر و روزآمد از قبیل انتظامی، انضباطی، مدنی، اداری و ترمیمی حداکثر تا پایان سال اول برنامه لوایح قضایی مورد نیاز را تهیه نماید تا از طریق دولت به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردد.

...

د- به منظور گسترش فرهنگ حقوقی و قضایی، اصلاح رفتار حقوقی و قضایی مردم، نهادینه‌سازی فرهنگ قانونمداری و نیز در راستای پیشگیری از وقوع جرائم و کاهش دعاوی حقوقی، اقدامات ذیل انجام می‌شود:

۱- آموزش همگانی طبق برنامه مصوب قوه قضائیه از طریق صداوسیما

۲- آموزش همگانی حقوق شهروندی در خصوص امور مالیاتی، اداری، کار و تأمین اجتماعی، محیط زیست، بانکی، بیمه‌ای و مشابه آن توسط دستگاه‌های ذی‌ربط از طریق صداوسیما

۳- پیش‌بینی مواد درسی لازم برای آموزش‌های مذکور در دوره‌های راهنمایی تحصیلی و متوسطه

تبصره- سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران مکلف است در اجرای اجزای «۱» و «۲» زمان مناسب را برای پخش برنامه‌هایی که در این خصوص توسط قوه قضائیه، دستگاه‌های مربوطه یا آن سازمان تهیه می‌شود، اختصاص دهد.

...

ز- به منظور تسهیل در رسیدگی به پرونده‌ها و ارتقای کیفیت رسیدگی به پرونده‌ها، قوه قضائیه مکلف به انجام موارد زیر است:

۱- با همکاری سازمان پزشکی قانونی، دادستانی کل کشور و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، اقدامات لازم را جهت تقویت و انسجام گروه‌های بررسی صحنه جرم و تهیه شناسنامه هویت ژنتیکی افراد با بهره‌گیری از نیروهای متخصص و روش‌ها و تجهیزات روزآمد به عمل آورد.

...

ح- به منظور افزایش سرعت و کارایی در ارائه خدمات حقوقی و قضایی، قوه قضائیه مکلف است اقدامات زیر را برای توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات انجام دهد:

۱- سامانه‌های عملیاتی و توسعه سطح استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌ویژه سامانه مدیریت پرونده‌های قضایی، راه‌اندازی مرکز ملی داده‌های قوه قضائیه، اجرا و تکمیل سامانه مدیریت امنیت اطلاعات، عرضه خدمات حقوقی الکترونیک به مردم، استفاده از فناوری اطلاعات در برقراری ارتباط بین مراجع قضایی و سایر نهادهای تابعه یا مرتبط از قبیل سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، سازمان زندان‌ها، سازمان پزشکی قانونی راه‌اندازی، گسترش و ارتقا یابد.

...

ماده (۴۳) - مغایرت با اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰، ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ و بند «۳» اصل ۱۵۶

در رابطه با این ماده نکته قابل توجهی که وجود دارد این است که تشکیل «شورای دستگاه‌های نظارتی» در ماده (۲۲۱) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۱ ذکر شده است که باتوجه به ایراد شورای نگهبان، پس از اصرار مجلس شورای اسلامی، در مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب شد. به موجب بند «الف» نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۰۹۶۸ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۶ شورای نگهبان درخصوص «لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»، «تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی کشور، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند «۳» اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.» با توجه به اینکه در مصوبه حاضر هم عیناً همان ماده «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» تکرار شده است، ایراد پیش‌گفته شورای نگهبان به تشکیل «شورای دستگاه‌های نظارتی»، در این مصوبه هم وجود دارد و لذا مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰، ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ و بند «۳» اصل ۱۵۶ قانون اساسی است.

ماده (۴۷)

مشابه حکم این ماده (به جز تبصره «۲») در ماده (۱۰۹) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»^۲ ذکر شده است.

ماده (۵۰) - مغایرت با اصل ۷۵

۱. در بند «ب» این ماده که به موجب اصلاحات نمایندگان نسبت به لایحه دولت مقرر شده است سود تفاوت نرخ تسعیر ارز حاصل از صادرات به صورت کلی از هرگونه مالیات معاف گردیده است. این معافیت باتوجه به اینکه در قوانین موجود

۳- به قوه قضائیه اجازه داده می‌شود براساس آیین‌نامه‌ای که توسط وزیر دادگستری با همکاری دادستانی کل کشور و سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران تهیه و به تأیید رئیس قوه قضائیه می‌رسد، اسناد و اوراق پرونده‌های قضایی که نگهداری سوابق آن‌ها ضروری می‌باشد را با استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی روز، به اسناد الکترونیکی تبدیل و سپس نسبت به امحای آن‌ها اقدام نماید مشروط بر آنکه حداقل سی سال از مدت بایگانی قطعی آن‌ها گذشته باشد. اطلاعات و اسناد تبدیلی در کلیه مراجع قضایی و اداری سندیت داشته و قابل استناد خواهد بود.
اصل پرونده‌های مهم و ملی که جنبه سندیت تاریخی دارد، توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران حفظ و نگهداری خواهد شد.

...

ن- سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی مکلف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی، مؤسسات عمومی و مردم‌نهاد، به منظور بازاجتماعی‌شدن محکومان در طول برنامه اقدامات ذیل را به اجرا گذارد:

۱- با رویکرد ارتقای بازدارندگی و جنبه اصلاحی مجازات حبس، اصلاح محیط زندان‌ها از طریق اقداماتی نظیر طبقه‌بندی زندانیان و بازداشت‌شدگان براساس سابقه و نوع جرائم ارتكابی، تفکیک متهمان از محکومان در بازداشتگاه‌های موقت در شهرهای بالای بیست‌هزار نفر جمعیت

۲- آموزش زندانیان واجد شرایط با همکاری وزارت آموزش و پرورش

۳- رفع مشکل معیشتی خانواده‌های زندانیان بی‌بضاعت با همکاری کمیته‌امداد امام‌خمينی^(ع)، سازمان بهزیستی و سایر نهادهای ذی‌ربط

۴- معرفی زندانیان نیازمند اشتغال به مراجع ذی‌ربط پس از آزادی

س- سازمان پزشکی قانونی مکلف است تحقیقات لازم برای بررسی عوامل منجر به مصدومیت و مرگ‌های غیرطبیعی در موارد ارجاعی را انجام دهد و با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، نسبت به برنامه‌ریزی و آموزش برای پیشگیری و کاهش جرائم، تخلفات و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن‌ها اقدام کند.

۱. ماده ۲۲۱- به منظور ایجاد هماهنگی برای کارآمدنمودن نظام نظارت و ارتقای بهره‌وری و برای تقویت مدیریت کشور، شورای دستگاه‌های نظارتی متشکل از دو نفر از مسئولین نظارتی هر قوه با انتخاب رئیس قوه با حفظ استقلال هریک از آن‌ها در حدود مقرر در قانون اساسی تشکیل می‌شود.

دستورالعمل اجرایی این ماده و نحوه تشکیل جلسات شورا، نحوه تصمیم‌گیری و نحوه پیگیری تصمیمات، ظرف شش ماه سال اول برنامه به پیشنهاد اعضای شورا و با توافق سران قوا تعیین می‌گردد.

۲. ماده ۱۰۹ (اصلاحی ۱۳۹۰/۴/۸)- واردات هر نوع کالا به کشور موکول به رعایت ضوابط فنی، ایمنی و بهداشتی قرنطینه‌ای است که پس از تصویب مرجع

ذی‌صلاح مربوط، توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت به گمرک ابلاغ می‌شود. رعایت این ضوابط برای ترخیص کالاهای وارداتی از جمله کالاهای متروکه، ضبطی قطعیت‌یافته، کالاهای بلاصاحب، صاحب‌متواری و مکشوفات قاچاق الزامی است.

وجود نداشته و از سوی دیگر باعث کاهش درآمد عمومی دولت می‌شود مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. توضیح آنکه اگرچه هم‌اکنون درآمد حاصل از صادرات معاف است، لکن در صورتی که صادرکنندگان پس از دریافت ارز و ثبت ارزش ریالی آن در دفاتر تجاری اقدام به نگهداری ارز و عدم ارائه آن به بازار نمایند و پس از مدتی با افزایش نرخ ارز و فروش آن درآمدی حاصل گردد مابه‌التفاوت درآمد حاصل از فروش ارز در زمان فروش و زمان ثبت آن در دفاتر تجاری مشمول پرداخت مالیات می‌شود. حال بند مذکور در مقام ایجاد معافیت برای پرداخت مالیات مزبور می‌باشد. همچنین ذکر این نکته لازم است که معافیت مزبور باعث می‌شود صادرکنندگان با عدم ارائه ارزهای حاصل از صادرات به بازار، عرضه و تقاضا در این بازار را دچار اختلال نمایند.

در حال حاضر صرفاً بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و صندوق توسعه ملی از پرداخت چنین مالیاتی معاف هستند.

۲. باتوجه به اینکه بند «پ» این ماده مبنی بر معاف نمودن «صرافی‌ها» از شمول مالیات بر ارزش افزوده در لایحه دولت نبوده است و از سوی دیگر این حکم به تقلیل درآمد عمومی می‌انجامد و طریق جبران کاهش درآمد نیز معلوم نشده است، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. درخصوص معافیت بانک‌ها از شمول مالیات بر ارزش افزوده درخصوص خرید و فروش ارز، ذکر این نکته لازم است که در وضعیت فعلی، برطبق بند «۱۱» ماده (۱۲) «قانون مالیات بر ارزش افزوده»^۱ اصلاحی ۱۳۹۴/۲/۱، «خدمات بانکی و اعتباری بانک‌ها» از پرداخت مالیات معاف هستند و لذا درخصوص بانک‌ها حکم جدیدی محسوب نمی‌شود.

---

۱. ماده ۱۲- عرضه کالاها و ارائه خدمات زیر و همچنین واردات آنها حسب مورد از پرداخت مالیات معاف می‌باشد:

...

۱۱ (اصلاحی ۱۳۹۴/۲/۱)- خدمات بانکی و اعتباری بانک‌ها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض‌الحسنه مجاز و خدمات معاملات و تسویه اوراق بهادار و کالا در بورس‌ها و بازارهای خارج از بورس، صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک، صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک، صنایع دریایی و بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی.